

वर्ष १५ : अंक ६]

ता. १५-६-५० : अमदावाद

[क्रमांक : १७७

तंत्रो
श्रीमनसाध गोळणदास शाह
विषय-दर्शन

विषय	लेखक	पृष्ठ
१. ज्ञानकणालुं आपर्दशनं	डा.डा. भावेबाबर.	१७७
२. द्विगंभर लेतो अने 'संवाद' खण्ड	पू. सु. श्री जंजूविजयश.	१७८
३. धर्तिकासना अमवागे	श्री. मोहनसाध दी. गोळसी.	१८६
४. दुग्भुषिय मरिय	प्री. वीरासाध र. कापडिया	१९०
५. प्रभोत्तर-किरध्यावली	पू. आ. श्रीविजयपद्मशरिण	१९१
६. श्रीजैनधर्म सत्यप्रकाशक समितिनो ७ वर्षनो दिवाण.		१९३
७. सभायांर, नवी महद		टाईटल पेज २
८. अंध-श्रीकार		" " ३

ACHARYA SRI KAILASSAGARSURI GYANMANDIR
SHREE MAHAVIR JAIN ARADHANA KENDRA
Koba, Gandhinagar-392 007.
Ph. : (079) 23275252, 23275204-05

સ મ આ ર

પરમ પૂજ્ય આગમોદ્ધારક આચાર્ય મહારાજ શ્રીસાગરાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજના સં. ૨૦૦૬ના વૈશાખ સુદ પના રોજ કાળધર્મ પામ્યાથી જૈન ધર્મ સત્યપ્રકાશક સમિતિની બેઠક સં ૨૦૦૬ના જેઠ સુદ ૭ ને શુક્રવારના રોજ પૂજ્ય મુનિરાજ શ્રીદર્શનવિજયજી (ત્રિપુટી)ની નિશ્રામાં અમદાવાદ-નામજી ભૂધરની પોળના ઉપાશ્રયે મળી હતી અને તેમાં નીચે મુજબનો ઠરાવ કરી પૂજ્ય આચાર્ય મહારાજ શ્રીમાણિકસાગરજી મહારાજશ્રીને મોકલી આપવામાં આવ્યો હતો.

“પરમપૂજ્ય આગમોદ્ધારક આચાર્ય મહારાજ શ્રીસાગરાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજના સ્વર્ગવાસથી જૈન સમાજને ન પૂરી થકાય જોવી જોટ આવી પડી છે. સ્વર્ગસ્થ આચાર્ય મહારાજ આ સમિતિના સ્થાપકોમાંના જોક મુખ્ય આગેવાન હતા અને સમિતિના સભ્ય પણ હતા. સમિતિના સંચાલનમાં તેઓશ્રીએ બહુ કીમતી ફાળો આપ્યો હતો. સ્વ. આચાર્ય મહારાજશ્રીએ કરેલ સમિતિની સેવા માટે આ સમિતિ તેમનો ખૂબ ખૂબ આભાર માને છે અને તેઓશ્રીના શિષ્યપરિવાર ઉપર આવી પડેલા દુઃખમાં સંમવેદના ઝહેર કરે છે.

*

પ્રતિષ્ઠા — (૧) દહેગામમાં વૈશાખ સુદિ ૧૦ ના રોજ મુનિસુવતસ્વામીના દેરાસરની દેરીમાં ભ૦ શ્રીઆદિનાથજી વજેરેની પ્રતિષ્ઠા મુનિરાજ શ્રીદર્શનવિજયજી (ત્રિપુટી) ની નિશ્રામાં કરવામાં આવી. (૨) ભોલશી તીર્થ પાસે આવેલા સુરજ ગામમાં જેઠ સુદિ ૧૫ શુક્રવારે ભ૦ શ્રીકુંથુનાથજી વજેરેની પ્રતિષ્ઠા મુનિરાજ શ્રીદર્શનવિજયજી મહારાજશ્રીની અધ્યક્ષતામાં કરવામાં આવી.

*

અઢાઈ મહોત્સવ—અમદાવાદ—નામજી ભૂધરની પોળના દેરાસરમાં પરમપૂજ્ય આગમોદ્ધારક આચાર્ય મહારાજ શ્રીસાગરાનંદસૂરીશ્વરજીના કાળધર્મ પાળવા નિમિત્તે પૂજ્ય મુનિરાજ શ્રીદર્શનવિજયજી (ત્રિપુટી) અને પૂ. પં. શ્રી હેમસાગરજીની નિશ્રામાં અઢાઈ મહોત્સવ અને શાંતિરનાત્ર ઉજવાયાં હતાં.

નવી મદદ

જા. ૨૫૧) પૂજ્ય મુનિરાજ શ્રીદર્શનવિજયજી મહારાજ ત્રિપુટીના ઉપદેશથી શ્રીજૈનસંઘ સુરજ.

જા- ૧૦૧) આર. લલ્લુભાઈ મહાજન એસોસીએશન. મુંબઈ.

જીવનકળાનું આર્ષદર્શન

અહિંસા એ જીવનકળા છે. તેનું પુણ્ય દર્શન મહાવીરસ્વામીએ કરાવ્યું છે. તેઓ લવિબ્યની માનવતાના મહાન નિર્માતા હતા. ભાવી પ્રજાના સુખને માટે ધીજ વાવનાર મનુષ્ય આસ્તિક ગણાય છે. પરંતુ હજારો વર્ષો પછી આવનારી ભાવી પેઢીની સુખ-શાંતિને માટે લવિબ્યનું દર્શન કરીને અહિંસા જેવા સૂક્ષ્મ ધીજના વાવનાર શ્રીમહાવીર-સ્વામી પરમ આસ્તિક હતા. સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ જીવોની હિંસા કરવાને અધિકાર કોઈને નથી—જેવો ઉપદેશ દેવો, તેને અનુરૂપ પાલન કરવું અને ભાવી પ્રજા માટે માર્ગ-દર્શન કરાવવું એ યુગદ્રષ્ટા મહાવીરનો મનુષ્ય હૃદય ઉપર અટલ વિશ્વાસ, ઇંધુધર્મ મિત્ર-ધર્મ અને જીવન અભિદાન વગેરેને પ્રગટ કરે છે. મહાવીરસ્વામીની તીક્ષ્ણ કદંબના, તેમની આસ્તિકતા અને જીવનકળા પર ભારે શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થાય છે. આમ તો જેને આજે આસ્તિકતા કહેવાય છે તેની સાથે મારે કોઈ નિસ્ખત નથી. મહાવીરસ્વામીનું 'લવિબ્યનું' દર્શન કેટલું સ્પષ્ટ હતું અને મનુષ્ય હૃદય ઉપર તેમનો અટલ વિશ્વાસ કેટલો હતો એ જ એમનું પરમ આસ્તિક્ય સમજવું જોઈએ.

જે અહિંસામાં સ્યાદાદૃષ્ટિ ઔદિક અહિંસા, તપસ્યારૂપ આત્મિક અહિંસા અને જીવહયારૂપ નૈતિક અહિંસાને સુદર સમન્વય થઈ ગયો છે ત્યાં સર્વધર્મ-સમભાવની વૃત્તિ ઉત્પન્ન થાય એ સ્વભાવિક છે, અહિંસાપ્રધાન ભારતીય સંસ્કૃતિ તો પવિત્ર સંગમસંસ્કૃતિ છે.

“અહિંસાની સાધના”]

— કાકા કાલેલકર

॥ ॐ અર્હમ્ ॥
અસ્થિલ ભારતવર્ષીય જૈન શ્વેતામ્બર
મૂર્તિપૂજક મુનિસમ્મેલન સંસ્થાપિત
શ્રી જૈનધર્મ સત્યપ્રકાશક
સમિતિનું માસિક મુખપત્ર

જેશિગમાઈની વાડી : ધીકાંટા રોડ
અમદાવાદ (ગુજરાત)

વર્ષ ૧૫	વિક્રમ સં. ૨૦૦૬ ; વીરનિ. સં. ૨૪૭૬ ; ઇ. સ. ૧૯૫૦	ક્રમાંક
બંક ૯	જેઠ વદિ ૦) : ગુરુવાર : ૧૫ જુન	૧૭૭

દિગંબર જૈનો અને સંજ્ઞ શબ્દ

લેખક: પૂજ્ય મુનિરાજ 'શ્રીજ'પૂવિજયજી

જૈનપત્રના ૭-૫-૧૯૫૦ના અંકમાં નીચે પ્રમાણે લખાણ મારા વાંચવામાં આવ્યું-

“ દિગંબર જૈન લાઠ્યાનાં આત્મઘાત જેવું પગલું ”

અંતરમાં કંઈક ખેદની લાગણી સાથે અમે આ ટૂંકી નોંધ લખીએ છીએ. ‘જૈનમિત્ર’ ‘જૈનસંદેશ’ જેવા દિગંબર સંપ્રદાયના સામાયિકામાંથી જાણવા મળે છે કે મત તા. ૧૯-૨-૫૦ના રોજ દિગંબર જૈનવાણી જીર્ણોદ્ધાર સંસ્થાની વાર્ષિક સભા ગજપંચા તીર્થમાં મળેલ તે વખતે સંસ્થાના સભ્યોની હાજરીમાં સંપ્રદાયના આચાર્ય શ્રીમાન શ્રીતિસાગરજી મહારાજે જાહેર કયું હતું કે—ધવલ સિદ્ધાંતશાસ્ત્ર (જે દિગંબર સંપ્રદાયનો જાહેર મહત્વનો અને પ્રાચીન ધર્મગ્રંથ છે)ના હકમાં સૂત્રમાં આવતો સંજ્ઞ શબ્દ તે સૂત્રમાંથી રદ કરવામાં આવે છે; કારણ કે એ શબ્દ સ્ત્રીમુક્તિનું સમર્થન કરે છે, જ્યારે દિગંબર સંપ્રદાયની પરંપરામત રૂઢમાન્યતા સ્ત્રીમુક્તિનો નિષેધ કરનારી છે ” (જૈનપત્ર પુ. ૪૬. પૃ. ૨૨૪)

આ લખાણ વાંચીને ધવલસિદ્ધાંતશાસ્ત્ર શું છે, સંજ્ઞ શબ્દ શું છે; તેમાં આવતી હકીકત કેવી છે, તેનાથી દિગંબરપરંપરામાં રૂઢ પકઠાઈ ગયેલી સ્ત્રીમુક્તિઅભાવની માન્યતાના જ મૂળમાં આઘાત શી રીતે પહોંચે છે, તથા દિગંબરાચાર્ય શ્રીશ્રીતિસાગરજીએ ‘ચેતાની રૂઢ માન્યતાને ધક્કો પહોંચે છે’ એટલા માત્રથી જ પરંપરાથી અતિપૂજ્ય અને દિગંબરસંપ્રદાયમાં સર્વોત્કૃષ્ટ પ્રામાણિક ગણાતા ગ્રંથમાંથી સંજ્ઞ શબ્દને દેશવટા દેવાનો અયોગ્ય નિર્ણય કર્યો તેની પાછળનો ઇતિહાસ કેવો છે, એ લખવાની ઇચ્છા થઈ કે જેથી આપણે સર્વ જૈનસંઘ એ ઇતિહાસ ટૂંકમાં જાણી શકે. અત્યારે ચાલુ વિહારમાં મારી પાસે જે સામગ્રી છે તેના આધારે ટૂંકાણમાં લખું છું. સહભાગ્યે ધવલગ્રંથ અત્યારે મારી પાસે જ છે.

સ્વેતાંબર જૈનો જે પીસ્તાલીશ આગમોને માને છે તે શાસ્ત્રોને ‘વર્તમાનકાળની દિગંબરપરંપરા માનતી નથી એ સુવિદિત છે. આપણા સૂત્રોમાં વજ્ર, પાત્ર, સ્ત્રીમુક્તિ વગેરે સ્વવિરુદ્ધ માન્યતાઓ આવતી હોવાથી તેમણે એવી માન્યતા ફેલાવી છે કે અત્યારે પ્રાચીન સૂત્રગ્રંથો કાળક્રમે સર્વથા નષ્ટ જ થઈ ગયા છે. તેમનું એમ કહેવું છે કે ભગવાન ગૌતમસ્વામી પાસેથી દ્વાદશાંગીનું જ્ઞાન લોહાર્થને મળ્યું. લોહાર્થ પાસેથી જ’પૂસ્વામીને

૧ ‘વર્તમાનકાળ’ શબ્દ એટલા માટે વાપરેલો છે કે જૂના વખતના દિગંબરો આ ગ્રંથોને માન્ય રાખતા હતા. છુદ્ધ ધવલસીકામાં, તથા ભગવતી આરાધના વગેરે દિગંબરોને માન્ય અનેક ગ્રંથોમાં દશવૈકાલિક, નિશીથ, પૃહ્લકલ્પ વગેરે અનેક ગ્રંથોના પ્રમાણરૂપે તેમાં ઉલ્લેખ આવે છે. પાછળથી જ કોઈ વખતે તેમણે સ્વેતાંબરો જૈને માને છે તે આગમગ્રંથોને સર્વથા રદ આપી છે.

અંક ૬]

દિગંબર જૈનો અને સંજ્ઞ શબ્દ

[૧૭૬

મહ્યુ', ત્યારપછી અનુક્રમે વિષ્ણુ, નંદિમિત્ર, અપરાજિત, ગોવર્ધન અને ભદ્રબાહુ થયા. આ પાંચે પુરુષો ચતુર્દશ પૂર્વધારી હતા. ત્યારપછી વિશાખાચાર્ય, પોદ્દિલ, ક્ષત્રિય, જયાચાર્ય, નાગાચાર્ય, સિદ્ધાર્થદેવ, ધૃતિસેન, વિજયાચાર્ય, યુદ્ધિલ, ગંગદેવ અને ધર્મસેન—આ અગિયાર મહાપુરુષો અનુક્રમે અગિયાર અંગ તથા ઉત્પાદપૂર્વ આદિ દશ પૂર્વના પારંગત થયા અને ખાકીના ચાર પૂર્વના એક દેશને ધારણ કરનારા થયા. ત્યારપછી નક્ષત્રાચાર્ય, જયપાલ, પાંડુસ્વામી, ક્રુવસેન, કંસાચાર્ય આ પાંચ આચાર્યો અગિયાર અંગના ધારક અને ચૌદ પૂર્વના એક દેશને ધારણ કરનારા થયા. ત્યારપછી અનુક્રમે સુભદ્ર, યશોભદ્ર, યશોબાહુ અને લોહાર્ય નામના ચાર આચાર્યો આચારંગ ધારણ કરનારા અને ખાકીના અંગ તથા પૂર્વોના એક દેશને ધારણ કરનારા થયા. ત્યારપછી સરે' અંગ તથા પૂર્વોના એક દેશને ધારણ કરનારા ધરસેન નામના આચાર્ય થયા. તેઓ સૌરાષ્ટ્રના ગિરિનગર (બિરનાર)ની ચંદ્રચુકામાં હતા ત્યાં અષ્ટાંગ-મહાનિમિત્તના પારગામી તે પ્રવચનવત્સલ આચાર્યે અંથનો વ્યુત્કેદ થશે એમ જાણીને ભયથી દક્ષિણપથ દેશમાં કોઈ મહોત્સવ ઉપર એકત્રિત થયેલા આચાર્યો ઉપર લેખ લખીને મોકલ્યો. તેમણે પણ ધરસેન આચાર્યનો લેખ વાંચીને આંધ્રદેશના વેણુણાતંત્ર નગરેથી બે સારા ગ્રહણ-ધારણ સમર્થ લાકુઓને મોકલ્યા. તેમણે ધરસેનાચાર્ય પાસે શાસ્ત્રાભ્યાસ પૂર્ણ કર્યો ત્યારે ભૂતોએ એકની પુષ્પથી બલિ-પૂજા કરી તેથી અને ખીજના અસ્તવ્યસ્ત દાંતોને કૂચની કળી જેવા બનાવી દીધા તેથી એકનું મૂતવલિ અને ખીજનું પુષ્પવન્ત નામ ધરસેન બહારકે પાડ્યું.

ભૂતખાલ અને પુષ્પવન્ત ત્યાંથી પાછા ફર્યા તે અંકુલેશ્વર (ગુજરાતના ભરૂચ પાસેના અંકનેશ્વર)માં આવીને તેમણે ચોમાસું કર્યું. ત્યાંથી ભૂતખલિ બહારક વનવાસ-વિષયમાં ચાલ્યા ગયા, અને પુષ્પવન્ત દ્રમિલ દેશમાં ગયા. પુષ્પવન્તે જિનપાલિતને દીક્ષા આપીને વીશ સૂત્રો બાણ્યાવ્યા અને ભગવાન ભૂતખલિની પાસે જિનપાલિતને મોકલ્યા. ત્યાં ભૂતખલિ આચાર્યે પુષ્પવન્તાચાર્યને અદ્વૈતાયુષ્યવાળા જાણીને મહાકર્મ-પ્રકૃતિપ્રાભૂત વ્યુત્કેદ થશે એમ જાણીને દ્રવ્ય-પ્રમાણાનુગમ આદિ વિષયો પર અંધરચના કરી. તેથી તેમણે પદ્મ'ડાગમ અંથના રચયિતા તરીકે ભૂતખલિ તથા પુષ્પવન્ત આચાર્ય ગણાય છે.^૨

આ પદ્મ'ડાગમચિદ્ધાંત અંથનું દિગંબરપરંપરામાં અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ મહત્ત્વનું સ્થાન છે. ભૂતખાલ આચાર્યે મહાઅ'ધ નામના એક મહાન અંથની રચના પણ કરી છે. ગુણુધર આચાર્યે એક કપાયપ્રાભૂત નામના મહાઅંથની રચના કરી છે. આ ત્રણે અંથો દિગંબરપરંપરામાં અત્યંત પૂજ્ય અને પ્રાચીન મનાય છે. પ્રત્યેક અંથમાં ઘણી જ ઘણી વાતો બરેલી છે, આકર જ છે. એમાં પદ્મ'ડાગમ ઉપર વીરસેન આચાર્યે (લગભગ વિક્રમની નવમી સદીના) વિસ્તૃત ટીકાની રચના કરી છે તે ધવલ નામે ઓળખાય છે. કપાયપ્રાભૂત ઉપર યતિવૃષભ આચાર્યે ટીકા લખી છે તે જ્યથવલ નામે ઓળખાય છે. ભૂતખલિવિરચિત મહાઅ'ધ મહાધવલ નામે ઓળખાય છે.

આ ત્રણે મહાઅંથોની તાલપત્ર ઉપર કાનડી લિપિમાં લખાયેલ એક માત્ર પ્રતિ

૨ જીઓ પદ્મ'ડાગમ ધવલરીકા લા. ૧, પ. ૬૫થી ૭૨.

૧૮૦]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૧૫

મહેસુર રાજ્યમાં આવેલા મુડખદ્રી ગામમાં ચંદ્રપ્રભવસતિ (ચંદ્રપ્રભસ્વામીના મંદિર)માં એક દિગંબર ભટ્ટારક (શ્રીપૂજ્ય)ના તાબામાં પાટપરંપરાથી ચાલી આવે છે. ત્યાં એક પેટીમાં આ પુસ્તક રાખવામાં આવે છે. દિગંબરસમાજના લોકો આ ગ્રંથના ખૂબ ભક્તિથી દર્શન કરવા આવે છે. સ્વેતાંબર મુનિ શ્રીશિવવિજયજીના શિષ્ય શ્રીશીલવિજયજી મહારાજે સં. ૧૭૨૧ થી ૧૭૩૮ સુધી દક્ષિણદેશમાં પ્રવાસ કરીને રચેલી તીર્થમાળામાં દક્ષિણદેશના વર્ણનના પ્રસંગમાં આ સ્થાનનું નીચે પ્રમાણે વર્ણન કર્યું છે.

ખદરી નગરી અનોપમ ભણિ, ઓગણીશ દેહરાં છિં ગુણખાણિ;

ત્રાંબાનલીએ વાહાં વહી, મંડપ મોટા બહુ પૂતલી. ૧૮૦૧

પુરૂપ્રમાણિ પ્રતિમા ચંગ, હેમતણી છે અછિ સુરંગ;

ચંદ્રપ્રભુ ચૈતિ ચોસાલ, માત્રા જોહની અમીરસાલ. ૧૮૧૧

આદીસર શાંતીસર પાસ, શ્રાવક સેવ લીલવિલાસ;

નારી રાજ કરિ જિનમતી, સાધુ દિગંબર નિ મહાસતી. ૧૮૨૧

ચાર વર્ણના શ્રાવક ભદ્ર, યમ ક્ષત્રી વૈશ્ય નિ સદ્ર;

નાતિતણો એહજ વિવહાર, મિથ્યાદેવતણો પરિહાર. ૧૮૩૧

તાડપત્ર પુસ્તક ભંડાર, ત્રાંબા પેટીમાંહિ સાર;

સાત ધાત ચંદનમય લહી, રચણુજ્જતિની પ્રતિમા સહી. ૧૮૪૧

માણિક નીલમ નિ વિદુર, હીરા વિદુમ તેજઈ પૂર;

એહ અપૂરવ બિંબ ક્યાલ, પુન્નિ પેષ્યાં પરમકૃપાલ. ૧૮૫૧

(તીર્થમાળા પૃ. ૧૧૯, યશોવિજયજી જૈન ગ્રંથમાળા, ભાવનગરથી પ્રકાશિત)

લગભગ હમણાં સુધી ભાવિક લોકોને આ ગ્રંથનાં દર્શન જ માત્ર કરાવવામાં આવતાં હતાં. પણ આ ગ્રંથનું એક પણ પાનું ભટ્ટારકો કોઈનેય વાંચવા દેતા ન હતા. દિગંબર-સમાજના લોકોને ખૂબ ચિંતા થતી હતી કે આ ગ્રંથ પદ્યો પદ્યો નષ્ટ ન થઈ જાય એટલા માટે તેની બીજી નકલ કરાવી લેવામાં આવે તો સારું અને છપાઈ જાય તો પણ સારું. છેવટે ઘણા પ્રયત્નને અંતે ભટ્ટારકે પ્રતિબિંબિ (નકલ) કરાવવા માટે એક દિગંબર પંડિતને શોધ્યો. તે પંડિત સુઝ હતો, તેથી કાનડી ઉપરથી દેવનાગરી લિપિમાં પ્રતિબિંબિ કરતી વખતે તેણે ગુપ્તરીતે એક નકલ વધારે કરી લીધી અને ગુપ્તપણે આખી નકલ બહાર પહોંચાડી દીધી. પછી તો એ નકલ ઉપરથી બીજી નકલો પણ થઈ ગઈ અને એ રીતે ધૂંધાગામ સિદ્ધાંતજ્ઞાની ધવલગ્રીહા સહુરાનપુર, કારંજ, આરા, અમરાવતી વગેરે સ્થાનોના ગ્રંથલંડાઓમાં પહોંચી ગઈ. આ પ્રમાણે ધવલ ઉપરનો મુડખદ્રીના ભટ્ટારકનો ઈગરો તૂટી ગયો. પરંતુ મહાધવલ વગેરે ગ્રંથ માટે તો દિગંબરસમાજના લોકોને ધણું દુઃખ કરવું પડ્યું. છેવટે ત્યાંની ગાદી ઉપર આવેલા સમયના જણ ભટ્ટારકે ગ્રંથો છપાવવા માટે જ્ઞાનભંડાર ખુલ્લો મૂકી દીધો છે અને પ્રકાશન કરાવવાનું પણ નક્કી થયું છે અને કામ પણ ચાલુ થઈ ગયું છે. આ છે આનો ટૂંક ઇતિહાસ.

ધવલ ગ્રંથનું સંપાદન કાર્ય પ્રૌફેસર હીરાલાલજીએ મુડખદ્રીના ભટ્ટારકે પોતાનો

૧. પ્રૌફેસર હીરાલાલજી પહેલાં અમરાવતીની કિંગ એડવર્ડ કોલેજ (વર્તમાનમાં વિદ્યાર્થ-મહાવિદ્યાલય)માં પ્રૌફેસર હતા. હમણાં નાગપુર મહાવિદ્યાલય ગવર્નમેન્ટ કોલેજમાં પ્રૌફેસર છે. દિગંબરસમાજમાં સારા વિદ્વાન અને સંશોધક ગણાય છે.

અંક ૬]

દ્વિગંધર જીનો અને સંજદ શબ્દ

[૧૮૧

ગાનભંડાર પ્રકાશન માટે ખુશ્કો મૂકી દીધો તે પહેલાં જ કારંજન, આરંક વગેરે સ્થાનોની પ્રતિબોને આધારે શરૂ કરી દીધું હતું. જોના કળસ્વરૂપે આજસુધીમાં હિંદી ભાષા-તરસહિત તે ગ્રંથના નવ ભાગો જૈનસાહિત્યોદ્ધારક કુંડ, (અમરાવતી) રે તરકૂથી પ્રકાશિત થઈ ચૂક્યા છે અને હજુ બીજા લગભગ નવ ભાગો છપાશે ત્યારે ગ્રંથ પૂર્ણ થશે એવી સંપાદકોની ધારણા છે. આના ઉપરથી વાચકોને આ ગ્રંથ કટલો મોટો છે તેનો ખમાલ આવી જશે.

કૃપાયપ્રાભુતની જયધવલ ટીકાનું પ્રકાશન કાર્ય ભારતીય દ્વિગંધર જૈનસંઘ ગ્રંથમાલા તરકૂથી શરૂ થઈ ગયું છે, અને તેનો પહેલો ભાગ (પેજ્જહોસાધિકાર) પ્રકાશિત પણ થઈ ચૂક્યો છે. (મહાબંધ મહાધવલ)નું પ્રકાશન કાર્ય ભારતીય જ્ઞાનપીઠ, કાશીથી શરૂ થઈ ગયું છે. અને પહેલો ભાગ (પ્રકૃતિબંધાધિકાર) પ્રકાશિત પણ થઈ ચૂક્યો છે. આ બંધા મૂલ ગ્રંથો પ્રાકૃત ભાષામાં છે, ત્યારે ટીકાઓ સંસ્કૃત ભાષામાં છે અને સાથે પ્રાકૃતનું પણ વચમાં વચમાં મિશ્રણ આવ્યા કરે છે.

આ ધરૂખંડાગમ—ધવલ ગ્રંથના પહેલાં (મુદ્રિત) ભાગમાં આવતા એક સૂત્રને આશ્રીને સંજદ શબ્દની ચર્ચા બહો થઈ છે. વાત એમ છે કે તેમાં ચૌદ ગુણકાણાને ગતિ, ધનંદ્રમ, કાય, યોમ, વેદ, કૃપાય, ગાન, સંયમ, દક્ષાન, લેક્ષ્યા, ભવ્ય, સમ્યક્ત્વ, સંઝી અને આહાર આ ચૌદ માર્ગશાસ્થાનમાં સત્પ્રરૂપણા, દ્રવ્યપ્રમાણાનુગમ, ક્ષેત્રાનુગમ, રૂપક્ષ-નાનુગમ, કાલાનુગમ, અંતરાનુગમ, ભાવાનુગમ તથા અદ્ભુત્યહુત્વાનુગમ—આ આઠ અનુયોગદ્વારથી ઉતાર્યા છે. તેમાં સત્પ્રરૂપણાનુયોગદ્વારમાં યોગમાર્ગશાની પ્રરૂપણા કરતાં નારક વગેરે ગતિમાં જીવોને પર્યાપ્ત તથા અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં કર્યા કર્યા ગુણકાણા લાભે, એનો વિચાર કરતાં ૬૯થી થી ૧૦૦ સુધીનાં ૨૨ સૂત્રો (પૃ. ૩૧૬ થી ૩૪૦) એમાં સૌ પહેલાં ૧૫ સૂત્રો આનાં છે

ગેરહયા મિચ્છાહદ્દિ—અસંજદસમ્માહદ્દિદ્વાણે સિયા પજ્જત્તા સિયા અપજ્જત્તા ॥૭૯॥
 સાસણસમ્માહદ્દિ—સમ્મામિચ્છાહદ્દિદ્વાણે ગિયમા પજ્જત્તા ॥૮૦॥ एवं पदमाए पुढवए गेरइया
 ॥८१॥ विदियादि जाव सत्तमाए पुढवीए गेरइया मिच्छाहद्विद्वाने सिया अपज्जत्ता ॥८२॥
 સાસણસમ્માહદ્દિ—સમ્મામિચ્છાહદ્દિ—અસંજદસમ્માહદ્દિદ્વાણે ગિયમા પજ્જત્તા ॥૮૩॥ तिरिक्खा
 मिच्छाहद्वि—सासणसम્माहद्वि—असंजदसम્माहद्विद्वाने सिया पज्जत्ता सिया अपज्जत्ता ॥८४॥
 સમ્મામિચ્છાહદ્દિ—સંજદાસંજદદ્વાણે ગિયમા પજ્જત્તા ॥૮૫॥ एवं पंचिदियतिरिक्खा पंचिदिय-
 तिरिक्खपज्जत्ता ॥८६॥ पंचिदियतिरिक्खजोणिणीसु मिच्छाहद्वि—सासणसम્माहद्विद्वाने सिया
 पज्जत्तियाओ सिया अपज्जत्तियाओ ॥८७॥ सम्मामिच्छाहद्वि—असंजदसम્माहद्वि—संजदा-
 संजदद्वाने गियमा पज्जत्तियाओ ॥८८॥ मणुस्सा मिच्छाहद्वि—सासणसम્माहद्वि—असंजद-

૨ વરાહના આ અમરાવતીનું સાચું નામ ઉમરાવતી હતું, એ વાત આ માસિકના ૧૫-૩-૫૦ના અંકમાં હું (પૃ. ૧૪૮માં) જણાવી ચર્ચા છું. પ્રાચીન અમરાવતી તેો મદ્રાસ-પ્રદેશના ગાંતુર જિલ્લામાં સૂત્રનપદલી તાલુકામાં ૧૬૩૪ ઉત્તર અક્ષાંશ અને ૮૦૨૨ પૂર્વ રેખાંશ ઉપર છે.

૧૮૨]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૧૫

સમ્માહટ્ટિદ્વાળે સિયા પજ્જત્તા સિયા અપજ્જત્તા ॥૮૯॥ સમ્મામિચ્છાહટ્ટિ-સંજદાસંજદદ્વાળે
 ણિયમા પજ્જત્તા ॥૯૦॥ एवं મણુસપજ્જત્તા ॥૯૧॥ મણુસિણીસુ મિચ્છાહટ્ટિ-સાસણસમ્મા-
 હટ્ટિદ્વાળે સિયા પજ્જત્તિયાઓ સિયા અપજ્જત્તિયાઓ ॥૯૨॥ સમ્મામિચ્છાહટ્ટિ-અસંજદસમ્મા-
 હટ્ટિ સંજદાસંજદ-સંજદદ્વાળે ણિયમા પજ્જત્તિયાઓ ॥૯૩॥ [ષટ્સંહાગમ (ઘવલ સિદ્ધાંત-
 શાસ્ત્ર) પૃ૦ ૩૧૯-૩૨૨]

આ પછીનાં સૂત્રો દેવ અને દેવિઓના સંબંધમાં છે. આ સૂત્રો જોતાં ૨૫૯
 જણાશે કે આ સૂત્રોમાં પહેલાં નારક, પછી તિર્થંચ, પછી તિર્થંચસ્ત્રીઓ, ત્યારબાદ
 મનુષ્યો અને તે પછી માનુષી (મનુષ્યસ્ત્રી) પર્યાપ્ત તથા અપર્યાપ્ત અવસ્થામાં
 ક્યાં ક્યાં ગુણુઠાણે હોઈ શકે એનો વિચાર કરેલો છે. આમાં હરમા સૂત્રનો અર્થ
 એવો છે કે, “મનુષ્યસ્ત્રીઓ ત્રિશ્યાદષ્ટિ (૧લા) તથા સારવાદન સમ્યગ્દષ્ટિ (બીજા)
 ગુણુરથાનમાં પર્યાપ્ત પણ હોઈ શકે છે અને અપર્યાપ્ત પણ હોઈ શકે છે.” આ
 વાત દિગંબર તેમજ શ્વેતાંબર અનેને માન્ય છે. હરમા સૂત્રનો એવો અર્થ છે
 કે “સમ્યગ્ત્રિશ્યાદષ્ટિ (ત્રીજા), અસંયતસમ્યગ્દષ્ટિ (ચોથા), સંયતાસંયત (પાંચમા)
 તથા સંયત (૬ ઠાથી ૧૪ સુધીનાં તમામ) ગુણુઠાણાંઓમાં મનુષ્યસ્ત્રીઓ નિયમાત્
 પર્યાપ્ત જ હોય છે.” બધા હાથપોહ આ હરમા સૂત્ર ઉપર ચાલે છે. કારણ કે જો
 મનુષ્યસ્ત્રીને સંયત ગુણુઠાણાં માનવામાં આવે તો સ્ત્રીઓને ચારિત્ર તેમ જ ઉત્કૃષ્ટ ચારિત્રને
 યોગે મુક્તિ અને માનવા જોઈએ અને દિગંબરપરંપરા તો સ્ત્રીચારિત્ર અને સ્ત્રીમુક્તિ
 અનેનો વિશેષ કરનારી છે. વસ્તુ હોય તો પરિબ્રહ્મગુણુય એટલે ચારિત્ર થઈ શકે નહીં,
 અને સ્ત્રીઓ વસ્તુ વિના રહી શકે નહીં. માટે સ્ત્રીને ચારિત્ર પણ નથી અને મુક્તિ પણ
 નથી. માટે હરમા સૂત્રમાંની સંયત શબ્દ કાઢી નાંખવામાં આવે તો જ દિગંબર માન્યતા
 બચી શકે અને જીવી શકે. નહીંતર દિગંબર સંપ્રદાયના મૂળમાં જ આઘાત લાગે-આ છે
 પરંપરાને ચેન કેન પ્રકારેણ પકડી રાખનારા દિગંબરોની માન્યતા.

પરંતુ આ પહેલાં એક ઘટના બની ગઈ તે જાણવા જોવી છે. પ્રોફેસર હીરાલાલજીએ
 જ્યારે ધવલગ્રંથનું સંપાદન શરૂ કર્યું ત્યારે આરા, સહુરાનપુર વગેરે જે સ્થાનની
 પ્રતિઓ તેમની પાસે હાજર હતી તે બધામાં હરમા સૂત્રની અંદર સંજદ શબ્દ ન
 હતો. સંજદ શબ્દ વિનાનું માત્ર આવું જ સૂત્ર બધામાં લખેલું હતું.

સમ્મામિચ્છાહટ્ટિ-અસંજદાસમ્માહટ્ટિ-સંજદસંજદદ્વાળે ણિયમા પજ્જત્તિયાઓ
 ॥૯૩॥ અર્થાત્—“સમ્યગ્ત્રિશ્યાદષ્ટિ (ત્રીજા), અસંયતસમ્યગ્દષ્ટિ (ચોથા), તથા
 સંયતાસંયત (પાંચમા) ગુણુઠાણે મનુષ્ય સ્ત્રીઓ નિયમાત્ પર્યાપ્ત હોય છે.”

આ અર્થમાં દિગંબરોને કશો વાધો હતો જ નહીં પણ આ સૂત્રની ટીકા એમ
 ૨૫૯ કહી આપતી હતી કે સંજદાસંજદ શબ્દ પછી સંજદ શબ્દ મૂળમાં અવશ્ય હોવો
 જ જોઈએ. આથી પ્રોફેસર હીરાલાલજીએ ટિપ્પણમાં લખ્યું કે ‘સંજદ શબ્દ ઉમેરવાની
 જરૂર છે.’ (અત્ર ‘સંજદ’ इति पाठशेषः प्रतिभाति) અને હીંદી ભાષાંતરમાં સંજદ

અંક ૬]

દિગંબર જૈનો અને સંજ્ઞ શબ્દ

[૧૮૩]

શબ્દ ઉમેરીને જ સૂત્રનો અર્થ કર્યો. જે ટીકાને આધારે પ્રો. હીરાલાલજી સંજ્ઞ શબ્દ અનિવાર્ય માનીને જાહેર્યો તે હૃદયમાં સૂત્રનો ટીકાપાઠ આ જાતનો છે—

હુણ્ડાવસર્ગિણ્યાં સ્ત્રીષુ સમ્યગ્દષ્ટયઃ—કિં ન ઉપવચન્તે? इति चेत् ; न उपवचन्ते । कुतो-
ऽवसीयते? अस्मादेव आर्षात् । अस्मादेव आर्षाद् द्रव्यस्त्रीणां निर्वृत्तिः सिद्ध्यैदिति चेत् ;
न, सवासत्त्वादप्रत्याख्यानगुणस्थितानां संयमानुपपत्तेः । भावसंयमस्तासां सवाससामप्य-
विरुद्ध इति चेत् ; न तासां भावसंयमोऽस्ति, भावासंयमाविनाभावविवक्षाद्युपादानान्यथानु-
पपत्तेः । कथं पुनस्तासु चतुर्दश गुणस्थानानि? इति चेत्, न, भावस्त्रीविशिष्टमनुष्य-
गतौ तत्सत्त्वाविरोधात् । भाववेदो बादरकषायाद् नोपर्यस्तीति न तत्र चतुर्दशगुणस्थानानां
सम्भव इति चेत् ; न, अत्र वेदस्य प्राधान्याभावात् । गतिस्तु प्रधाना, न साऽऽराद् विनश्यति ।
वेदविशेषणायां गतौ न तानि सम्भवन्तीति चेत्, न, विनष्टेऽपि विशेषणे उपचारेण तद्व्यपदे-
शमादधानमनुष्यगतौ तत्सत्त्वाविरोधात् ॥

આ ટીકામાં રહેલી આખી અર્થા સૂત્રના સંયત્ત શબ્દ ઉપર જ કરવામાં આવી છે. જે સૂત્રમાં સંયત્ત શબ્દ ન હોય તો આ ટીકામાંના શબ્દો અને સમાધાન ધરી શકતા જ નથી. ટીકામાં આ જાતના શબ્દો-સમાધાન છે—

શબ્દ—આ સૂત્રપ્રમાણ્યથી જ દ્રવ્યસ્ત્રીઓને મોક્ષ સિદ્ધ થઈ જશે.

સમાધાન—ના, સ્ત્રીઓ વસ્ત્રધારી હોવાથી તેમને સંયમ હોઈ શકતો જ નથી.

શબ્દ—તો પછી ચૈદ ગુણુકાણાં સ્ત્રીઓને શી રીતે ?

સમાધાન—ભાવસ્ત્રીવિશિષ્ટમનુષ્યમતિમાં—જે પુરુષોને સ્ત્રીવેદનો ઉચ્ચ થયો હોય તેમને ભાવસ્ત્રી માનીને તેવા પુરુષોને આસ્ત્રીને—ચૈદ ગુણુકાણાં હોવામાં વધી નથી. અર્થાત્ સ્ત્રીશબ્દથી સ્ત્રીવિધધારી ન લેતાં સ્ત્રીવેદોદયવાળા પુરુષો જ લેવાના છે.

વિક્રમની નવમી સદીમાં થયેલા દિગંબર ટીકાકાર વીરસેન આચાર્યે સૂત્રનાં પદોને જેમ તેમ ખેંચી તાણીને ખેસાડવા માટે પ્રયત્ન કર્યો છે, એ તો આખી સંસ્કૃત ટીકા-
ન્ટમંત અર્થા વાચ્યતા સ્પષ્ટ જણી શકાય છે. પરંતુ એનાથી એટલું તો અવશ્ય સિદ્ધ થાય છે કે સૂત્રમાં સંજ્ઞ (સંયત) શબ્દ અવશ્ય હોવો જ જોઈએ. જે સંયત્ત શબ્દ ન હોય તો “આ સૂત્રપ્રમાણ્યથી દ્રવ્યસ્ત્રીઓ (સ્ત્રીવિગી)ને મોક્ષ સિદ્ધ થઈ જશે ” વગેરે ટીકાકારે કરેલાં સમાધાનોને ઉપસ્થિત થવાનો અવકાશ જ પ્રાપ્ત થતો નથી; જે સંજ્ઞ શબ્દ વધારે ન હોય તો ૮૮મા નંબરના તિર્યંચસ્ત્રીઓના સૂત્રમાં અને ૯૩મા નંબરના મનુષ્યસ્ત્રીઓના સૂત્રપાઠમાં કરો જ ફરક પડતો નથી. તિર્યંચસ્ત્રી અને મનુષ્યસ્ત્રી અને એક કોટિની જ થઈને જામી રહે અને એમ હોય તો ટીકાકારે તિર્યંચસ્ત્રી સંબંધી ૮૮મા સૂત્રમાં કેમ તિર્યંચસ્ત્રીઓને મોક્ષસિદ્ધ થઈ જવાની આપત્તિ જોમી કરીને તેવું સમાધાન નથી કર્યું? એથી નક્કી છે કે ૯૩મા સૂત્રમાં સંજ્ઞ શબ્દ હોવો જ જોઈએ. તેથી પ્રોફેસર હીરા-

૧૮૪]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૧૫

લાલજીએ આરા વગેરેની પ્રતિમા મળતા સમ્મામિચ્છાદ્વિ—અસંજદસમ્માદ્વિ—સંજ-
દાસંજદદ્વાળે ગિયમા પજ્જત્તિયાઓ ॥૧૩॥ આ પાઠમાં સંજદ શબ્દને ભમેરા કરીને
સમ્મામિચ્છાદ્વિ—અસંજદાસમ્માદ્વિ—સંજદાસંજદ—સંજદદ્વાળે ગિયમા પજ્જત્તિયાઓ
॥૧૩॥ એવો પાઠ સાચો હોવાની ટિપ્પણમાં સૂચના કરી. આથી દિગંબર સમાજના
કટ્ટર વર્ગમાં જબરજસ્ત ખળભળાટ પેદા થયો કે 'ગ્રો. હીરાલાલજી દિગંબર જૈન હોવા
છતાં પણ દિગંબરસંપ્રદાયનો મૂલોચ્છેદ કરી રહ્યા છે.' એ વિષે ખૂબ લખાણો સામસામાં
લખાયાં, પુસ્તિકાઓ પણ પ્રગટ થઈ.

એવે શ્રીહીરાલાલજીના પક્ષ તરફથી મુડબદ્વીની જે પ્રતિ ઉપરથી ધવલની પ્રતિલિપિ
લખાઈને ગુપ્તપણે બહાર આવી હતી અને તેના ઉપરથી બીજી સાક્ષાત્ત્વા પરંપરાએ
નકલો તૈયાર થઈ હતી તે મૂળ પ્રતિને જ તપાસવાનો નિર્ણય થયો. મુડબદ્વીમાં તાકપત્ર
પર લખાયેલી ધવલપ્રતિની જે પ્રતિઓ છે. તેમાં એકમાં આ દેવ મા સત્વાળું પાનું જ
ગૂમ ગઈ ગયું છે. એટલે એ અંકિત પ્રતિને આધારે કશો નિર્ણય થઈ શક્યો નહીં. પણ જે
બીજી પ્રતિ હતી તે સંપૂર્ણ હતી, અને તેમાં સંજદ શબ્દ પણ નીકળ્યો.^૩ એટલે હીરા-
લાલજીના પક્ષના હર્ષનો કોઈ પાર જ ન રહ્યો. હીરાલાલજીની જે ધારણા હતી તે સર્વથા
સાચી કરી. આથી વિરોધીઓના હાથ નીચા પડ્યા. તોપણ તેમણે જેન કેન પ્રકારેણ
પોતાનો પ્રચાર ચાલુ રાખ્યો. આમાં મૈત્રેના ગામના દિગંબર વિદ્યાલયના પંડિત મુકેષ્વર-
લાલજી વિરોધીઓમાં અગ્રેષ્ઠર હતા. તેમણે વર્તમાન દિગંબર પરંપરાના આચાર્ય
શ્રી શાંતિસાગરસુરિ આ વિવાદનો જે સુકાદો આપે તે સ્વીકારવાની ભાવિક જનતા પાસે
વાત રજૂ કરી. ધણા થે સારા સારા સમજી માણસો આની વિરુદ્ધમાં હતા કે જે આ
શ્રીશાંતિસાગરસુરિને સંસ્કૃત-પ્રાકૃત ભાષાનું જ્ઞાન જ નથી તેમનો સુકાદો માન્ય શી
રીતે રાખી શકાય ? તેમણે શાંતિસાગરજીને કહ્યું 'પણ ખરું કે સાહેબ ! આમાં આપે
પક્ષવાની જરૂર નથી' પણ આથી વાત થોડી જ અટકવાની હતી ? આ શ્રીશાંતિસાગરજી
દિગંબર સંપ્રદાયના અતિશય કટ્ટર પક્ષપાતી છે. એમને જરા પણ ઉદારતા ખપતી નથી.
અને શ્વેતાંબર સંપ્રદાય ઉપર ખૂબ સગ ધરાવનારા છે.

પૂજ્યપાદ સ્વર્ગવાસી આગમોદ્ધારક આચાર્ય પ્રવર શ્રી ૧૦૦૮ સાગરાનંદસુરીસ્વ-
રજી મહારાજે જે સુરતમાં તામ્રપત્ર ઉપર આગમો કોતરાયાં તે જોઈને તે પદ્ધતિએ
દિગંબર સંપ્રદાયના ગ્રંથોને તામ્રપત્ર ઉપર કોતરાવવાની દિગંબર સમાજને ઠણ્ઠા થઈ
આવી છે. એટલે કોતરતી વખતે સંજદ શબ્દ રાખવો કે કેમ એ નિર્ણય કર્યા સિવાય
ફૂટકો જ ન હતો.

ગજપથા તીર્થમાં મગ્ધ દિગંબર જૈનવાણી જીર્ણોદ્ધારક સંસ્થાની વાર્ષિક
સભામાં આચાર્ય શાંતિસાગરજીએ—માત્ર પોતાનો વાર્ષિક આવે છે તે કારણે—સંજદ શબ્દને

૩. આ જોતાં એક અનુમાનને અવકાશ છે કે જે દિગંબર પંડિતે મુડબદ્વીની મૂલ કાનડી પ્રતિ
ઉપરથી દેવનાગરીમાં પ્રતિલિપિ કરી હતી. તેમણે જ સંજદ શબ્દથી દિગંબર પરંપરાની સીમુક્તિની
માન્યતામાં વિરોધ આવશે એવા કડક પ્રતિલિપિ (નકલ) કરતાં સંજદ શબ્દ કાઢી નાખ્યો હોય એ
પણ બનવાજોમ છે. કારણ કે આદર્શભૂત મૂલ કાનડી પ્રતિમાં સંજદ શબ્દ હતો જ.

અંક ૬]

દિગંબર જૈનો અને સંજ્ઞ શબ્દ

[૧૮૫

ધવલસિદ્ધાંત અંતર્માંથી રદ કરવાનું જાહેર કરીને જૈનપરંપરાની એક ઉત્તમોત્તમ પ્રણા-
લિકાને વિનાશ કર્યો છે. જૈનપરંપરા સૂત્રમાંના એક અક્ષર પણ ફેરવવામાં મહાપાપ માને
છે. જો પોતાને ન ફાવે તેથી સૌ કોઈ આમ કરવા લાગી જાય તો શાસ્ત્રોનો વિનાશ જ
થઈ જાય. પૂર્વાચાર્યોએ દેશકાળને અનુસરીને કેટલાક આચારોમાં ફેરફાર કર્યો છે છતાં
સ્વેતાંબર સમાજે ક્યારેય અંથોના એક પણ અક્ષરનો ફેરફાર કર્યો નથી આથી તે
સ્વેતાંબરોનું જ કહેવું છે કે 'દિગંબરોએ પોતાને વસ્ત્ર અને ઓમુક્તિ આદિની વાતો
નડતી હોવાથી જ આચારોમાં આમ અંથો વિષયમાં હોવા છતાં પણ નષ્ટ થઈ
ચકા છે' એમ કહીને—વિદ્યાધગીરી આપી છે, અને તત્ત્વાર્થસૂત્રમાં પણ આવા જ
કારણોથી કેટલાક સૂત્રોમાં ફેરફાર કર્યો છે, એ વાત આજના દિગંબર ભાઈઓની પ્રવૃત્તિ
જોતાં સાચી જ કરીને જોવી રહે છે.

સં. ૨૦૦૬, જ્યેષ્ઠશુક્રપ્રતિપદા
શ્રીમદ્રાવતી પાર્શ્વનાથતીર્થ,
મુ. માંવક (જિલ્લા-વાંદા, મધ્યપ્રદેશ)

મુનિરાજ શ્રીશુવનવિજયાન્તેવાસી
મુનિ જમ્બૂવિજય

જૈનધર્મ વિષે અભિપ્રાય

કોઈ પણ ધર્મનું સમગ્ર સ્વરૂપ એક જ વ્યક્તિની પ્રતિભામાંથી પ્રગટ થતું નથી
પણ મહાન વ્યક્તિઓની પ્રતિભા મળીને એનું સ્વરૂપ બંધાય છે, અને તેમાં પણ દેશ,
કાળ અને દ્રષ્ટાની બુદ્ધિ તથા સ્વભાવ અનુસાર ધર્મનાં ભુદાં ભુદાં તત્ત્વો ઉપર વધારો
ઓછો ભાર મુકાય છે, પરંતુ આમ એક જ વ્યક્તિની પ્રતિભામાં આવેલો ધર્મ એ જ
ધર્મનું સમગ્ર સ્વરૂપ એવો આગ્રહ રાખવો એ સાકા મનની અને અયથાર્થ દૃષ્ટિની
નિશાની છે. આ ક્ષિતિ સિદ્ધાંતના મૂળમાં રહેલું Relativity યાને સાપેક્ષ અનેકાંતવાદનું
સત્ય કોઈ પણ ધર્મ વિશેષમાં (એક અમુક ધર્મમાં) ભાર દઈને સમગ્રવવામાં આવ્યું
હોય તો તે જૈનધર્મ છે.

ડૉ. આનંદશંકર છુવ

ઇતિહાસના અજવાળે

[૭]

લેખક : શ્રીયુત મોહનલાલ દીપચંદ શેઠ્ઠી

જૈનધર્મના ગ્રંથોમાં પ્રથમ તીર્થપતિ શ્રીઋષભદેવના વિહારવર્ણન પ્રસંગમાં તક્ષ-શિલા એ તેમના ખીબા પુત્ર આહુબલિની રાજધાનીનું રિક્કિચિક્કિસંપન્ન પાટનગર હતું એવો ઉલ્લેખ સાંપડે છે. વળી ભગવંતના પ્રત્યક્ષ દર્શન ન થઈ શકવાથી આહુબલિએ તીર્થ-પતિ જે સ્થાને કાર્યોત્સર્ગ મુદ્રામાં ઊભા હતા અને રેતીમાં પગની રેખાઓ આલેખાઈ હતી તે સ્થાને ધર્મચક્રની સ્થાપના કરી એવો સ્પષ્ટ નિર્દેશ પ્રાપ્ત થાય છે. સમયના વહેણમાં શરૂઆતના આ ખીબામાંથી આવેલી નમાજ પદ્ધતિનાં સર્જન થયાં છે એવું કેટલાક પુરાતત્ત્વ કોવિદોનું મંતવ્ય છે. એના ઊંડાણમાં ન ઊતરતાં એટલું જોવું પર્્યાપ્ત છે કે-તક્ષશિલાની પ્રાચીનતાનો સ્વીકાર ઇતિહાસકારોએ મુક્તહૃદયે કર્યો છે. એટલું જ નહીં પણ એને સત્ત્વ ઠરાવતા સંખ્યાબંધ પુરાવા આજે કરાયેલા ખોદકામમાંથી મળી આવ્યા છે. વિન્સેન્ટ સ્મિથ સાહેબ લખે છે કે—

Taxila, now represented by miles of ruins to the north-west of Rawalpindi, and the south-east of Hasan Abdal, was then one of the greatest cities of the east, and was famous as the principal seat of Hindu learning in Northern India, to which scholars of all classes flocked for instruction, especially in the medical sciences.

ભાવાર્થ-તક્ષશિલાનું વર્તમાન સ્વરૂપ રાવલપીંડીની ઉત્તર-પશ્ચિમ અને હસન અબ-દાલની દક્ષિણ-પૂર્વમાં પથરાયેલા માઈસોબરના ખંડિયેરમાં સમાય છે. એક કાળે પૂર્વ-દેશનું અર્થાત્ ભારતનું એ મોટા શહેરમાંનું એક હતું અને ઉત્તર પ્રદેશમાં હિંદુવિદ્યાના પ્રખ્યાત ધામ તરીકે એ ગણાતું. ત્યાં જુદા જુદા પ્રદેશમાંથી દરેક વર્ગમાંથી વિદ્યાર્થીઓ આવતા અને અભ્યાસ કરતા. ત્યાં મુખ્યત્વે વૈદ્યશાસ્ત્રનો અભ્યાસ અગ્રપદે હતો.

આ સંખંધમાં મિ. કનિંગહામ આદિના હેવાલો પરથી કેટલીક વધુ માહિતી પ્રાપ્ત થાય છે. સંસ્કૃત પ્રાકૃત કિંવા પાલીમાં Takshasila and Takkasila નામે જણાય છે. એના ઉપરથી Taxila નામ ગ્રીકો અને રોમનોએ આપેલું છે. ખંડિયેર જોતાં એ ઐહધર્મની સંસ્કૃતિને મળતાં આવે છે પણ અભ્યાસ કરતાં જણાયું છે કે ઐહધર્મનાં પહેલાંના કાળનાં પણ કેટલાક ખંડિયેરો છે; એ ઉપરથી ત્યાં ભારતની ઐહ સંસ્કૃતિ સિવાયની અન્ય સંસ્કૃતિઓ ફાલી હશે. એમ ધાગ્યા વિના રહેતું નથી. ચીની મુસાફર

અંક ૬]

ઇતિહાસના અજવાળે

[૧૮૭]

શુએનસંગે હિંદમાં આવ્યો ત્યારે અર્થાત ઇસુના સાતમા સૈકામાં અહીં બૌદ્ધ સંસ્કૃતિ લગભગ નષ્ટ થઈ હતી એમ તે પોતાના લખાણમાં નોંધે છે. વિશેષમાં કહે છે કે એ કાળે આ સ્થાન કાશ્મીર રાજ્યનું ખંડિયું હતું. ખીજી નોંધો કહે છે તે મુજબ તક્ષશિલા શહેર ઇસુ પૂર્વના પ્રથમ સૈકામાં અતિ મહત્વનું શહેર બન્યું અને સનપ (Liaka) લીઅન્ની ત્યાં રાજધાની હતી. જાતક કથાઓમાં તક્ષશિલા વિદ્યાધામ તરીકે વારંવાર નબરે પડે છે. આ બધાનો સાર તારવતાં તક્ષશિલા એ ભારતનું પ્રાચીન અને મહત્વનું શહેર હતું અને મગધના નાલંદા વિદ્યાપીઠની માફક વિદ્યાધામ તરીકે એની ખ્યાતિ દેશોદેશ પ્રસરેલી હતી એ નિઃશંક વાત છે.

અંદરૂપત મૌર્યના સંબંધમાં વિચારતા પહેલાં અહીં તક્ષશિલાની વાત વિચારીએ એ સહેલું છે. એક તો આ લખાણથી બતાવવું છે કે ભારતવર્ષની મુખ્ય બે સંસ્કૃતિઓ— (૧) બ્રમણ્ય અને (૨) બ્રાહ્મણ્ય અને સરવતાથી જાણી શકાય એ કારણે બ્રમણ્યના એ પ્રકારમાં એક જૈનધર્મની અને ખીજી બૌદ્ધધર્મની. સમગ્રરિતે એ ત્રણેનો સંબંધ પ્રાચીન સ્થાનો સાથે ઓઠાવતા પ્રમાણમાં સંકળાયેલો છે. એ જુદા જુદા સ્થાનેથી જે નોંધો ઉપલબ્ધ થાય છે એ ઉપરથી દીરા જેવું ચોક્કસ છે અને શોધખોળ આગળ વધતાં જે પુરાવા હાથ પર ચડે છે એ ઉપરથી સહજપણે સાબિત કરી શકાય તેવું છે. એ ઉપરાંત અંદરૂપત મૌર્યની રાજ્ય સ્થાપનામાં જે વ્યક્તિએ અગ્રભાગ ભજવ્યો છે એ ચાણક્ય મંત્રી આ તક્ષશિલા વિદ્યાપીઠમાં ભણેલો છે. અહીં અભ્યવનમાં સર્વ પ્રકારની વિદ્યાઓને અને કળાઓને સ્થાન હતું એ પણ સમજાય તેવું છે. માત્ર વૈવેકશાસ્ત્ર નહોતું. અલ્પમત, અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર લક્ષ્યે કે વ્યવહારમાં ફગારે પાડે જેની જરૂર પડે છે એ અર્થશાસ્ત્ર, નીતિશાસ્ત્ર આદિની વાત કરીએ તો રાજનીતિ અને યુદ્ધકળા વિશે વિચારીએ પણ એ બધાની સાથે વૈવેકશાસ્ત્રના કાનૂનો અમુક અંશે સંકળાયેલા રહેવાના. કારણ, શરીરને જ્યારે ધર્મસાધનામાં આવશ્યક અંગ મણુવામાં આવ્યું છે ત્યારે સંસારની અન્ય સિદ્ધિઓમાં એ શરીર સ્વસ્મ-તંદુરસ્ત અને દૃઢ રહે એ સારુ પાળવાના જુદા જુદા નિયમોની વાત જરૂરી લેખાય જ.

એક વધુ વાત જોઈ આગળ વધીએ. ઇતિહાસકારના ઉદ્દેશ્યમાં 'All classes' શબ્દ વપરાયો છે અને એનો અર્થ એટલો જ કે આ જાના અભ્યવનમાં વર્ણભેદને સ્થાન નહોતું. ગમે તે વર્ણનો જિજ્ઞાસુ હોય, પણ તે અહીં આત્રી અભ્યવન કરે એ માટે એને દરેક પ્રકારે છૂટ હતી. વળી બ્રાહ્મણ કહેવા માત્રથી તે વૈદિક મતનો અનુયાયી હોય એમ પણ માનવાતું નથી. જન્મ આશ્રયી 'વર્ણ'નું નામ અપાતું. ખાસી ધર્મપાત્રનમાં તો દરેક વ્યક્તિ સ્વતંત્ર હતી એ કારણે બ્રાહ્મણ વર્ણમાં જન્મેલ વ્યક્તિ જૈનધર્મ આચરતી જોવાય છે અને ક્ષત્રિય વંશ છતાં એના ધર્મમાં અને દૈનિક જીવનમાં જુદી જ વાત દષ્ટિગોચર થાય છે. તક્ષશિલામાં અભ્યવનકાળે ચણી માતા અને ચણેસર પિતાનો બાળક વિષ્ણુચુપ્ત તરીકે ઓળખાતો. જન્મ નામ ચાનક હતું. આમ છતાં એણે જે રીતે જીવન વીતાવ્યું અને પોતાની શક્તિઓ જે રીતે ફેરવી પાડી એના ફગારે 'ચાણક્ય' તરીકે એ અશ્વર થયો.

Pataliputra the imperial capital which had been founded in

૧૮૮]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૧૫

the fifth century B. C. stood in the tongue of land formed by the Confluence of the Son (સોનનદી) with the Ganges (ગંગા) on the northern bank of the former and a few miles distant from the later.

The ancient city which lies buried below its modern successor, was like it, a long, narrow parallelogram, measuring about nine miles in length and a mile and a half in breadth. It was defended by a massive timber palisade pierced by sixty four gates, crowned by five hundred and seventy towers, and protected externally by a broad and deep moat, filled from the waters of the Son. (સોન સરિતા)

ઈતિહાસકાર ઉપરના ક્ષેત્રમાં ઇસુ પૂર્વેના પાંચમા સેક્રમાં પાટલીપુત્રનો વિસ્તાર વર્ણવે છે અને પછી આ પ્રાચીન શહેર મૂળ ક્યાં હતું એની લંબાઈ-પહોળાઈ કટલી હતી અને એને કટલા દરવાજા હતા તેમજ લકાઈના એ કાળમાં એની મજબૂતી કેવા પ્રકારની હતી તે દર્શાવે છે. એથી આગળ વધતાં મહેલ, દરવાર આદિનાં વર્ણન કરતાં ક્ષેત્રમાં છે. એ અંગેનું લંબાણ ન કરતાં જે એક વાતે આજે ચડે છે તે એ છે કે-આ નગરની સ્થાપના અશોકથીના પુત્ર ઉદાચીના હાથે ચયેલી છે અને એ પછી ત્યાં નંદ-વંશના રાજાઓએ રાજ્ય કર્યું છે. બાલિશીમાં સામના લોકમાં જ મોટા ભાગે વપરાયાં હતાં એવી નોંધ પ્રાપ્ત થાય છે, જે રાજગૃહ-મજબૂતી ભગવત મહારીરહેવના સમયનું પાટનગર લોકમાંના મકાનોવાળું હતું અને એક વાર ત્યાં મોટી આગ લાગી હતી એવું જૈન સાહિત્યમાં વર્ણન આવે છે તેને મળતું હોઈ, પાટલીપુત્રમાં પણ એનું અનુકરણ થયેલું છે એમ પુસ્તકાર કરે છે. વિશેષમાં આ જાતની સંપત્તિ જમાવવામાં જૈનધર્મી રાજાઓએ જે ભાગ લખ્યો છે અને પ્રવાનપદ ભોગવતા શકકાલ જેવા પ્રવાસપન્ન રાજાઓ નિશ્ચયોએ જે દીર્ઘદૃષ્ટિથી કામ લીધું છે એના પણ સુતરાં દર્શન થાય છે. વૈદિક અંથે અને પુરાણો નંદરાજાઓ તેમજ ચંદ્રગુપ્ત મૌર્ય તરફ જે ઉપેક્ષાવૃત્તિ દાખવે છે અને જે ઉદ્દેશ્યો કરે છે એ ઉપરથી પણ તેઓ જૈનધર્મના અનુયાયી હતા એ સાબિત થાય છે. ઈતિહાસના અંકમાં મેળવતાં દીવા જેવું જણાય છે કે છેલ્લા નંદ વંશમાં અને લેબી હતો. એણે શકકાલ જેવા શુદ્ધિશાળી મંત્રીનો સહાય ગુમાવી અને પોતાની જાતે પોતાને નાશ નોતર્યો. મૌર્યવંશના આવ સ્થાપક ચંદ્રગુપ્ત માટે જૈન, બૌદ્ધ અને વૈદિક ગ્રંથોમાં બિન્ન-બિન્ન ઉદ્દેશ્યો છે. ઈતિહાસકાર એ સર્વનું તારણ કરી જે સાર તારવે છે એ જાતાવે છે કે તે જાંબા ખમીરનો અને પરાકમશાળી રાજા હતો. એમાં જૈનધર્મી ચાણક્ય જેવા દક્ષ સલાહકારનો સાથ મળ્યો. એ વાસુદેવ, બળદેવ જેવી જોડશીએ પ્રજામાં છેલ્લા નંદ રાજાની સામે જે પ્રકોપ જન્મ્યો હતો તે જમાવ્યો અને મૌર્યવંશના રાજ્યને પાથો એની રીતે નાખ્યો કે જેની નોંધ ઈતિહાસકારને સુવર્ણક્ષેત્ર લેવી પડી. એલેક્ઝાંડરની સારીવી હિંદમાં જે કંઈ ખાનાખરામી થઈ હતી અને પ્રજામાં કંઈક

અંક ૯]

ઈતિહાસના અભવાણે

[૧૨૯]

નિરાશા ઉદ્ભવી હતી તે ઉપરાંત જોક્ષીએ સ્વપરાક્રમથી ભૂસી નાંખી. આ રજા સ્મિય સાહેબના શબ્દો—

No Indian author, Hindu, Buddhist or Jain makes even the faintest allusion to Alexander or his deeds.

ચાલુક્ય મંત્રો જૈનધર્મી હોતો એટલે રાજવી ચંદ્રગુપ્ત પર એના આચરણની છાયા પડે જ. દરમિયાન દેશમાં મોટો દુકાળ પડ્યો. એ વેળા રાજવીના રસવતી ગૃહમાંથી એ સાધુઓ મંત્ર શક્તિથી આહાર કરી જતાં તે વાત ચાલુક્યના જાણવામાં આવી અને ત્યાર પછી જૈનધર્મમાં જોમતું સ્થાન આજોક છે એવા ચૌદપૂર્વી આચાર્ય મહારાજ શ્રીભદ્રચાહુસ્વામીનાં પ્રજાકલ્યાણ અર્થેના સલાહ સૂચનો આ યુગલને મળતાં રહ્યાં. રાજવીનો પુરિચય ગુરુદેવ સાથે વધતો જ ગયો. એથી જૈનધર્મના ઉમદા સંસ્કાર રાજવીનાં કુટુંબ પર્યંત પહોંચ્યા. દિગંબર ગ્રંથોની નોંધ અનુસાર ચંદ્રગુપ્ત મૌર્યે પોતાનો અતિમકાળ ગુરુદેવ ભદ્રચાહુના સહવાસમાં દક્ષિણમાં ગાળ્યો. ચંદ્રગિરિ ટેકરી પરતું સ્થાપત્ય એની સાક્ષીરૂપ છે. પોતાની પાટે સ્થૂલભદ્રજીને સ્થાપી શ્રીભદ્રચાહુસ્વામી દક્ષિણ તરફ વિચર્યા અને ત્યાં કાળધર્મ પામ્યા એવી નોંધ શ્વેતાંબર ગ્રંથોમાં મળે છે.

મિ. વિન્સેન્ટ આ બધી માહત નોંધતા નથી પણ બીજા અંગ્રેજ લેખકોએ અને ભારતના પુરાતત્ત્વ નિષ્ણાઓએ એ હપીકત જુદી જુદી રીતે કહી છે એટલે એમાં શંકા ધરવાપણું નથી. આકી નિમ્ન નોંધ ચંદ્રગુપ્તની શક્તિમતતાના સમળ પુરાવારૂપ છે.

Chandragupta ascended the throne at an early age.....In this brief space of life he did much. The expulsion of the Macedonian garrisons, the decisive repulse of Selukos the Conqueror, the subjugation of at least all Northern India from sea to sea the formation of a gigantic army, and the thorough organization of the civil government of a vast empire were no mean achievements.

[અપૂર્ણ]

દુમ્બુશિય ચરિય યાને દુમ્બુશિયચરિય (ય)

[દ્વિચુનિચરિત]

લેખક : પ્રો. હીરાલાલ ર. કાપડિયા એમ. એ.

અત્યાર સુધીમાં જેટલા ગ્રન્થો રચાયા છે એમાંથી આપણે કેટલાયે ગ્રન્થો વિષે અજાત છીએ. આપણા ભંડારોમાંની હાથપોથીઓનાં સમીક્ષાત્મક અને વર્ણનાત્મક સૂચીપત્રો તૈયાર થાય તોપણ જે જે ગ્રન્થોની હાથપોથી ભાગ્યે જ વિદ્યમાન હોય તેની માહિતી તો ઉપલબ્ધ સાહિત્યના વિશિષ્ટ અભ્યાસથી જ મળે ને ! પ્રસ્તુતમાં આવા એક ગ્રન્થ વિષે હું અહીં લઘુ લેખ લખું છું.

૯૮ માથાની^૧ ધર્મભોવએસમાલા ઉપર જ્યસિંહસૂરિએ વિ. સં. ૯૧૫માં મુખ્યતથા પાઈચમાં—૨૪૪૭ મરહડોમાં વિવરણુ રચ્યું છે અને એમાં અનેક કથાઓ આપી છે. આ વિવરણુ મૂળ સહિત ગયે વર્ષે સ્થિતી નૈન ગ્રન્થમાલામાં હપાયું છે. આ આવૃત્તિનાં પૃ. ૧૦૮, ૧૩૨ અને ૧૭૮માં અનુક્રમે દુમ્બુશિયચરિય, અને દુમ્બુશિયચરિય-દુમ્બુશિયચરિય નો ઉલ્લેખ છે.

એવી રીતે પૃ. ૧૨૮ ને ૧૫૧ માં દ્વિચુનિચરિત એ નામનો ઉલ્લેખ છે. પાઈચ કથાઓ જે વિવરણુમાં છે તેમાં પાઈચ નામ અને સંસ્કૃત કથાઓમાં સંસ્કૃત નામ છે, અને આમ નામ હોય તે સ્વાભાવિક છે.

આ વિચારતાં આ તમામ ઉલ્લેખો એક જ કૃતિને અંગે હોવાનું જણાય છે. આ કૃતિ પ્રાકૃતમાં છે એમ એની પ્રસ્તાવના (પૃ. ૬) માં પં. લાલચન્દ્રે કહ્યું છે, પણ એ માટે કોઈ આધાર સૂચ્યો નથી.

પ્રસ્તુત કૃતિની જે ભિન્ન ભિન્ન સ્થળે વિવરણુમાં ભલામણ કરાઈ છે તે ઉપરથી આ કૃતિના વિષયની કોંપી થઈ શકે છે. ઠા. ત. એમાં આચાર્યસૂરિનું સ્વસ્તર આખ્યાનક છે (પૃ. ૧૦૮). ત્રિશેષમાં એમાં આચાર્ય વજનું વિસ્તારથી આખ્યાનક (પૃ. ૧૨૮), નાગિલ-કથા વિસ્તૃતપણે (પૃ. ૧૩૨) તેમજ ધૃત-પુષ્યમિત્રનું અને વજ-પુષ્યમિત્રનું (પૃ. ૧૫૧) પણ છે. આ ઉપરાંત પરિગ્રહ એટલે શું એ ખાખતના દિગંબરીમ મંતવ્યની ચર્ચા છે (પૃ. ૧૭૮).

અહીં જે ઉલ્લેખો છે તેમાં કોઈ પણ સ્થળે આ કૃતિના કર્તાનું નામ નથી એટલે એવી સંભાવના થઈ શકે કે એના કર્તા જ્યસિંહસૂરિ જ હશે.

જિનરત્નકોશમાં આ કૃતિની નોંધ જણાતી નથી, તેમ છતાં આ કૃતિ કોઈક ભંડારમાં હોય તો ના નહિ. આ કૃતિની પ્રાચીનતા અને મહત્તા જોતાં એ માટે યોગ્ય તપાસ થવી ધટે. આશા છે કે સાહિત્યરસિકો આ કાર્યે હાથ ધરશે.

૧ કોઈ હાથપોથીમાં જે-ચાર બાથા વધારે પણ જોવાય છે.

૨. અટવીનું વર્ણન કરતાં વિવરણુમાં આ લોખાને અંગે કામિની અને અટવીના પક્ષમાં પણ ચરિતાર્થ થનારાં વિશેષણો વપરાયાં છે.

“સલ્લિયપયસંચારા પયશ્ચિમયણા મુવણ્ણરવયેહ્ણા ।

મરહદ્ધયંમાસા કામિણી ચ અટવી ચ રેહંતિ ॥”-પૃ. ૪

૩. આ સંબંધમાં એમને પૂછાવતાં એઓ કહે છે કે “પ્રાકૃત કથાઓમાં દુમ્બુશિયચરિય તરીકેનો નિર્દેશ જોતાં મારી આ માન્યતા થયેલી છે. વિવરણુધારણું વલ્લુ પ્રાકૃત ભાષા વસ્તુ જોતાં પણ તેવું અનુમાન થાય છે.”

પ્રશ્નોત્તર—કિરણાવલી

પ્રયોજક: પૂજ્ય આચાર્ય શ્રીવિજયપદ્મસુરિજી

[ક્રમાંક: ૧૭૪ થી ચાલુ]

૪૩ પ્રશ્ન—પહેલા સીમંધરસ્વામી તીર્થંકરના માતા પિતા વગેરેની ખીના કેવા પ્રકારની છે ?

ઉત્તર—૧. જંબૂદ્વીપના મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં થયા. ૨. આઠમી પુષ્કલાવતી વિજયમાં વિચરે છે. ૩ પુંડરગિણી નગરીમાં જન્મ્યા. ૪ પિતાનું નામ-ત્રેયાસ રાજા. ૫ માતાનું નામ સત્યકી રાણી. ૬ ઝપ્પાનું લંછન. ૭ સ્ત્રીનું નામ રુકિમણી રાણી. ૮ શરીરનો વર્ણ સોના જેવો. ૯ શરીરનું પ્રમાણ પાંચસો ધતુલ્લ. ૧૦ આયુષ્યનું પ્રમાણ ચોરાસી લાખ પૂર્વ. ૧૧ તેમાં વીસ લાખ પૂર્વ સુધી કુંવરપણે રહ્યા. ૧૨ ત્રેસઠ લાખ પૂર્વ સુધી રાજ્ય ભોગવ્યું. ૧૩ એક લાખ પૂર્વ સુધીનો ચારિત્રપર્ચય. ૧૪ એકસો કોઠ સાધુઓનો પરિવાર, ૧૫ દશ લાખ કેવલી મુનિનો પરિવાર જાણવો. ૧૬ નામ-પહેલા વિહરમાન સીમંધરસ્વામી તીર્થંકર. આ રીતે સીમંધરસ્વામીના માતા પિતા વગેરેની ખીના ટૂંકમાં જાણવા. ૪૩

૪૪ પ્રશ્ન—ખીજા વિહરમાન તીર્થંકર શ્રીયુગંધરસ્વામીના માતા પિતા વગેરેની ખીના કઈ કઈ ?

ઉત્તર—૧ જંબૂદ્વીપના મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ્યા. ૨ નવમી વપ્ર વિજયમાં વિચરે છે. ૩ જન્મભૂમિ વિજયાપુરી નગરી. ૪ પિતાનું નામ સુદેહ રાજા. ૫ માતાનું નામ સુતારા રાણી. ૬ હાથીનું લંછન. ૭ સ્ત્રીનું નામ પ્રિયમંગલા રાણી. ૮ નામ-શ્રીયુગંધરસ્વામી. બાકાની ખીના તેતાલીસમા પ્રજ્ઞમાં જણાવેલી સીમંધરસ્વામીની ખીના પ્રમાણે જાણવી. એટલે ૧ શરીરનો વર્ણ. ૨ શરીરનું પ્રમાણ. ૩ આયુષ્યનું પ્રમાણ. ૪ કુંવરપણાનો કાળ. ૫ રાજ્યકાળ. ૬ દીક્ષાપર્ચય. ૭ સામાન્ય મુનિનો પરિવાર. ૮ કેવલી મુનિનો પરિવાર. આ આઠે બાબતો વીસે તીર્થંકરોની બાબતમાં સરખે સરખી સમજવી. ૪૪

૪૫ પ્રશ્ન—ત્રીજા વિહરમાન તીર્થંકરના માતા પિતા વગેરેની ખીના કઈ કઈ ?

ઉત્તર—૧ નામ બાહુસ્વામી તીર્થંકર. ૨ જંબૂદ્વીપના મહાવિદેહમાં થયા. ૩ ચોવીસમી વત્સ વિજયે વિચરે છે. ૪ જન્મભૂમિ સુસિમાપુરી નગરી. ૫ પિતાનું નામ સુગ્રીવ રાજા. ૬ માતાનું નામ વિજયા રાણી. ૭ હરણનું લંછન. ૮ સ્ત્રીનું નામ મોહતી રાણી. બાકાની ખીના પહેલા સીમંધરસ્વામીની માફક જાણવી. ૪૫

૪૬ પ્રશ્ન—ચોથા વિહરમાન તીર્થંકરના માતા પિતા વગેરેની ખીના કઈ કઈ ?

[૧૬૨]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[અર્થ ૧૫]

ઉત્તર—૧ નામ સુબાહુસ્વામી તીર્થકર. ૨ જ્ઞાપ્તીપના મહાવિદેહની. ૩ પચ્ચીસમી નહીનાવતી વિજયની. ૪ અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ્યા. ૫ પિતાનું નામ નિવધ રાજ. ૬ માતાનું નામ ભૂતદા રાણી. ૭ વાંદરાનું લંછન. ૮ સ્ત્રીનું નામ કિંપુરિસા રાણી. બાકીની બીના પહેલા તીર્થકરની માફક જાણવી. ૪૬

૪૭ પ્રશ્ન—પાંચમા વિહરમાન તીર્થકરના માતા પિતા વગેરેની બીના કઈ કઈ ?

ઉત્તર—૧ નામ સુભતસ્વામી તીર્થકર. ૨ પૂર્વ ધાતકીખંડની. ૩ આઠમી પુષ્કલાવતી વિજયની. ૪ પુરુરગિણી નગરીમાં જન્મ્યા. ૫ પિતાનું નામ દેવસેન રાજ. ૬ માતાનું નામ દેવસેના રાણી. ૭ સૂર્યનું લંછન. ૮ સ્ત્રીનું નામ જયસેના રાણી. બાકીની બીના પહેલા સીમધરસ્વામીની માફક જાણવી. ૪૭

૪૮ પ્રશ્ન—છઠ્ઠા વિહરમાન તીર્થકરના માતા પિતા વગેરેની બીના કઈ કઈ ?

ઉત્તર—૧ નામ-સ્વયંપ્રભસ્વામી તીર્થકર. ૨ પૂર્વ ધાતકીખંડની. ૩ નવમી વપ્ર વિજયની. ૪ વિજ્યાપુરી નગરીમાં જન્મ્યા. ૫ પિતાનું નામ-કીર્તિચંદ્ર રાજ. ૬ માતાનું નામ-મંગલા રાણી. ૭ ચંદ્રનું લંછન. ૮ સ્ત્રીનું નામ-પ્રિયસેના રાણી. બાકીની બીના પહેલા સીમધરસ્વામીની માફક જાણવી. ૪૮

૪૯ પ્રશ્ન—સાતમા વિહરમાન તીર્થકરના માતા પિતા વગેરેની બીના કઈ કઈ ?

ઉત્તર—૧ નામ-ઋષભાનન તીર્થકર. ૨ પૂર્વ ધાતકીખંડની. ૩ ચોવીસમી વત્સ વિજયની. ૪ સુસીમાપુરી નગરીમાં જન્મ્યા. ૫ પિતાનું નામ-કીર્તિધર રાજ. ૬ માતાનું નામ-વીરસેના રાણી. ૭ સિંહનું લંછન. ૮ સ્ત્રીનું નામ જ્યાવતી રાણી. બાકીની બીના પહેલા સીમધરસ્વામીની માફક જાણવી. ૪૯

૫૦ પ્રશ્ન—આઠમા વિહરમાન તીર્થકરની માતા પિતા વગેરેની બીના કઈ કઈ ?

ઉત્તર—૧ નામ-અનંતવીર્યસ્વામી તીર્થકર. ૨ પૂર્વ ધાતકીખંડની. ૩ પચ્ચીસમી નહીનાવતી વિજયની. ૪ અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ્યા. ૫ પિતાનું નામ-મેધરથ રાજ. ૬ માતાનું નામ-મંગલાવતી રાણી. ૭ હાથીનું લંછન. ૮ સ્ત્રીનું નામ-વિજ્યાવતી રાણી. બાકીની બીના સીમધરસ્વામીની માફક જાણવી. ૫૦

૫૧ પ્રશ્ન—નવમા વિહરમાન તીર્થકરના માતા પિતા વગેરેની બીના કઈ કઈ ?

ઉત્તર—૧ નામ-સુરપ્રભ સ્વામી તીર્થકર. ૨ પશ્ચિમ ધાતકીખંડની. ૩ આઠમી પુષ્કલાવતી વિજયની. ૪ પુરુરગિણી નગરીમાં જન્મ્યા. ૫ પિતાનું નામ-વિજય રાજ. ૬ માતાનું નામ-વિજયા રાણી. ૭ ચંદ્રનું લંછન. ૮ સ્ત્રીનું નામ-નંદસેના રાણી. બાકીની બીના સીમધરસ્વામીની માફક જાણવી. ૫૧

૫૨ પ્રશ્ન—દશમા વિહરમાન તીર્થકરના માતા પિતા વગેરેની બીના કઈ કઈ ?

ઉત્તર—૧ નામ-વિશ્વાલપ્રભસ્વામી તીર્થકર. ૨ પશ્ચિમ ધાતકીખંડની. ૩ નવમી વપ્ર વિજયની. ૪ વિજ્યાપુરી નગરીમાં જન્મ્યા. ૫ પિતાનું નામ શ્રીનાથ રાજ. ૬ માતાનું નામ-ભદ્રારાણી. ૭ સૂર્યનું લંછન. ૮ સ્ત્રીનું નામ-વિમલા રાણી. બાકીની બીના સીમધરસ્વામીની માફક જાણવી. ૫૨

શ્રી જૈનધર્મ સત્યપ્રકાશક સમિતિનો

વિ. સં. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનો

છ વર્ષનો હિસાબ

અખિલ ભારતવર્ષીય જૈન શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક મુનિસમ્મેલન સંસ્થાપિત શ્રી જૈનધર્મ સત્યપ્રકાશક સમિતિનો વિ. સં. ૧૯૯૭, ૧૯૯૮ અને ૧૯૯૯નાં ત્રણ વર્ષનો હિસાબ 'શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ' ના હમા વર્ષના ૭મા અંકમાં-ક્રમાંક ૧૦૩માં-પ્રગટ કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર પછીનાં વિ. સં. ૨૦૦૦થી ૨૦૦૫ સુધીનાં છ વર્ષનો હિસાબ અહીં રજૂ કરવામાં આવે છે.

આ છ વર્ષોની પહેલાંનાં ૩-૪ વર્ષોની જેમ, આ બધાં વર્ષો પણ યુદ્ધ અને યુદ્ધોત્તરકાલીન કારમી મોંઘવારીનાં જ વર્ષો હતાં. તેથી સમિતિના સંચાલનમાં, ખૂબ કરકસર કરવા છતાં, વિશેષ ખર્ચ કરવો પડ્યો છે. આ સાથેના હિસાબ ઉપરથી જોઈ શકાશે કે સમિતિને વાર્ષિક ત્રણ હબ્બર રૂપિયા જેટલું ખર્ચ ઉઠાવવું પડ્યું છે.

આ સમિતિ અને માસિક એ જૈન સંઘનાં જ અંગો છે; એટલે એને જોઈતી મહત્ત જૈન સંઘ તરફથી યથાસમય મળતી રહે છે. ગત ૧૫ વર્ષ દરમિયાન સમિતિ અને માસિકનું કાર્ય આર્થિક રીતે જરા પણ અટકી નથી પડ્યું એ જેટલું સાચું છે, તેની સાથે સાથે, પોતાની આર્થિક મર્યાદાના કારણે, સમિતિને પોતાના કાર્યક્ષેત્રને મર્યાદિત રાખવું પડ્યું છે, ઉપરાંત સમિતિ પાસે કોઈ સ્થાયી બંડોળ લેણું થઈ શક્યું નથી, એ પણ એટલું જ સાચું છે. છતાં આ બધાં વર્ષો દરમિયાન પૂજ્ય શ્રમણસમુદાય સહિત સમસ્ત જૈન સંઘ સમિતિ અને માસિક પ્રત્યે જે મમતા અને પ્રેમ દાખવ્યાં છે તે ઉત્સાહ પ્રેરે તેવાં છે. અમે સમિતિને મહત્ત કરવાની પ્રેરણા આપનાર પૂજ્ય શ્રમણસમુદાય અને મહત્ત આપનાર સદ્ગૃહસ્થો, સંઘો અને સંસ્થાઓનો આભાર માનીએ છીએ; અને ભવિષ્યમાં પણ તેમનો આવો જ સહકાર અમને મળતો રહે એવી પ્રાર્થના કરીએ છીએ.

આ વર્ષો દરમિયાન સમિતિની કાર્યવાહક કમીટીના એક આગેવાન સભ્ય અને સમિતિના કાર્યમાં પૂરેપૂરો સહકાર અને પ્રેરણા આપનાર શેઠશ્રી પ્રતાપસિંહ મોહોલાલભાઈના અવસાનથી સમિતિને એક ભારે ખોટ આવી પડી છે.

વિ. સં. ૨૦૦૦ની સાલમાં ક્રમાંક ૧૦૦ : 'વિક્રમ વિશેષાંક' તરીકે પ્રગટ કર્યા પછી, અમે આર્થિક મર્યાદાના કારણે કોઈ પણ વિશેષાંક પ્રગટ કરી શક્યા નથી. આ માટે ઘટતી મહત્ત મળે તે, આગલા વિશેષાંકના અનુસંધાનમાં, કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીહેમચંદ્રાચાર્ય પછીના જૈન ઇતિહાસને રજૂ કરતા વિશેષાંકો પ્રગટ કરવાની અમારી ઉમેદ છે. અમારી આ ઉમેદ પાર પાડવાની વિનંતી સાથે અમે અમારું આ નિવેદન પૂરું કરીએ છીએ. —વ્યવસ્થાપક

૧૬૪]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૧૫

શ્રી જૈનધર્મ સત્યપ્રકાશક સમિતિનો

સં. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં છ વર્ષનો આવક-ખર્ચનો હિસાબ
આવક ખર્ચ

જ

૩

૨૦૩૪૩-૪-૯ છ વર્ષ દરમ્યાન થયેલ
નીચે મુજબ આવક

૧૬૫૪૩-૪-૦ જુદા જુદા

સંઘો, સહૃદયો કે

સંસ્થાઓ તરફથી

મળેલી મદદ (જુઓ

આ સાથેની યાદી).

૩૪૨૪-૮-૦ શ્રી જૈન સત્ય

પ્રકાશના લવાજમના

તથા જૂના અકોના.

૩૭૫-૮-૯ શેરાના વ્યાજના

૨૦૩૪૩-૪-૯૧૮૦૧૯-૧૧-૯ છ વર્ષ દરમ્યાન થયેલ
નીચે મુજબ ખર્ચ

૫૪૩૬-૧૨-૦ છપામણી ખ. ખા.

૫૩૯૦-૦-૦ પગાર ખ. ખા.

૫૧૬૦-૧૩-૦ કાગળ ખ. ખા.

૯૧૬-૧૨-૦ આઈન્ડીંગ ખ. ખા.

૬૬૫-૯-૩ ટપાલ ખ. ખા.

૧૫૨-૧૫-૦ પરચૂરથ ખ. ખા.

૧૧૦-૦-૦ વહેંચામણી ખ. ખા.

૮૯-૧૫-૦ સ્ટેશનરી ખ. ખા.

૪૧-૮-૬ કુમીશન ખ. ખા.

૨૬-૨-૦ બ્લોકચિત્ર ખ. ખા.

૨૫-૦-૦ પુસ્તક ખ. ખા.

૪-૫-૦ મુસાફરી ખ. ખા.

૧૮૦૧૯-૧૧-૯૨૩૨૩-૯-૦ વર્ષ આખરે વધારો,
સરવૈયામાં નિભાવ ફં. ખા. જમે.૨૦૩૪૩-૪-૯

સંવત ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં છ વર્ષનું સરવૈયું

જ

૩

૫૦૮૨-૧૨-૩ શ્રી નિભાવ ફંડ ખાતે

૨૭૫૯-૩-૩ સં. ૧૯૯૯ની સાલ
આખરે આકી.૨૩૨૩-૯-૦ સં. ૨૦૦૫ની સાલ
આખરના વધારાનો ઉમેરો.૫૦૮૨-૧૨-૩

૩૯૧૨-૪-૦ મૂડીના રોકાણ ખાતે

૧૧૬૬-૦-૦ ઐતરદાસ મિલના પ્રેક્ટ-
રન્સ શેરા નં. ૧૦.૧૧૧૧-૦-૦ ભારત સૂર્યોદય મિલના
શેરા નં. ૧૧.૧૦૪૭-૪-૦ ભારતખંડ ટેક્સટાઈલ
મિલના પ્રેક્ટરન્સ શેરા
નં. ૨૦૫૫૮-૦-૦ સારમપુર કોટન મિલના
પ્રેક્ટરન્સ શેરા નં. ૧૧૩૯૧૨-૪-૦૧૧૭૦-૮-૩ સં. ૨૦૦૫ની સાલ આખરે
રોકડ સીલક૫૦૮૨-૧૨-૩

અંક ૬ શ્રી જૈનધર્મ સત્યપ્રકાશક સમિતિનો છ વર્ષનો હિસાબ [૧૯૫

વિ. સં. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીની સાલમાં નિભાવફંડમાં મદદ

આપનારાની યાદી

૧૩૫૦) શેઠ જમનાભાઈ ભગુભાઈ	અમદાવાદ	૬૯) શ્રાવિકાનો ઉપાશ્રય	મહેસાણા
૬૦૦) ,, ચમનલાલ લાલભાઈ	,,	૮૬) જૈન સંઘ	ગોરસદ
૫૦૫) જૈન સોસાયટી જૈન સંઘ	,,	૮૨) શેઠ પદમચંદ્ર સંપતલાલજી	અમદાવાદ
૫૦૦) શ્રીગોરીજી જૈન ઉપાશ્રય	મુંબઈ	૭૫) વડવા જૈન સંઘ	ભાવનગર
૪૨૬) શેઠ મુલચંદ્ર યુલાખીદાસ	,,	૭૧) જૈન પંચ મહાજન	વાપી
૪૦૦) શ્રી જૈન વિદ્યાશાળા	અમદાવાદ	૬૬) જૈન સંઘ	લુણાવાડા
૩૭૮) શ્રી લાલબાગ જૈન ઉપાશ્રય	મુંબઈ	૬૬) ,, ,,	દહેગામ
૨૮૦) જૈન સંઘ સમરત	મહાસમુદ્ર	૬૬) નગીનદાસ હોલ [મંડપ]	પાટણ
૨૫૩) પાંચરાપોળ જૈન ઉપાશ્રય	અમદાવાદ	૬૫) જૈન સંઘ	ગોરખી
૨૨૨) તપગચ્છ અમર જૈનશાળા	ખંભાત	૬૧) ,, ,,	નંદરખાર
૨૦૬) લુણાવાડા મોટી પોળ- જૈન ઉપાશ્રય	અમદાવાદ	૬૦) ,, ,,	ખવાલ
૨૦૧) નાગજી બુદરની પોળ- જૈન ઉપાશ્રય	અમદાવાદ	૬૦) જૈન મહાજનની પેઠી	ઉંઝા
૨૦૦) તપગચ્છ જૈન સંઘ	કલકત્તા	૫૫) શેઠ મોહનલાલ લીલાધર	અમદાવાદ
૨૦૦) જૈન પંચ મહાજન	રામસેન	૫૫) ,, મણિલાલ રતનચંદ	,,
૧૫૩) શેઠ રતિલાલ વર્ધમાન	વડવાણુ કેમ્પ	૫૫) ,, ભોગીલાલ ચૂનીલાલ	,,
૧૫૦) ઉચ્ચમકુર્ષની ધર્મશાળા	અમદાવાદ	૫૫) જૈન સંઘ	નવસારી
૧૪૫) જૈન સંઘ	શિવમંજ	૫૩) ,, ,,	ઘોટાદ
૧૩૩) મારવાડી કમીટી મસ્કેટી મારકીટ	અમદાવાદ	૫૧) શેઠ પોપટલાલ ચૂનીલાલ	અમદાવાદ
૧૩૦) હરજી જૈન જ્ઞાનશાળા	જામનગર	૫૧) ,, ગ્રેમચંદ આલાભાઈ	,,
૧૨૫) આણંદજી કલ્યાણજી	વડવાણુ કેમ્પ	૫૧) ,, સુરેન્દ્રભાઈ કાલિદાસ	,,
૧૧૬) જૈન તપગચ્છ સંઘ	જ્ઞાતાકૂચ	૫૧) ,, વાડીલાલ છગનલાલ	,,
૧૦૨) શેઠ મણિલાલ જેઠાલાલ	અમદાવાદ	૫૧) ,, શાંતિલાલ વાડીલાલ	,,
૧૦૨) ,, જીવાભાઈ ચૂનીલાલ કોઠાવાળા	,,	૫૧) ,, ફૂલચંદ પરસોત્તમદાસ તંબોલી	જામનગર
૧૦૨) ,, અરુણચંદ્ર શાંતિલાલ	,,	૫૧) ,, હીરાલાલ મગનલાલ પરીખ	અમદાવાદ
૧૦૨) જૈન મહાજન	ગોધાવી	૫૧) ,, લાલભાઈ લક્ષુભાઈ પરીખ	,,
૧૦૧) વીરનો ઉપાશ્રય	અમદાવાદ	૫૧) ,, ભોગીલાલ યુલાખીદાસ	,,
૧૦૧) શેઠ ભૈરવદાનજી જીગરાજી	ગિકાનેર	૫૧) ડૉ. નાનાલાલ ભાઈલાલ	,,
૧૦૧) રાવતમલજી ભૈરવદાનજી	,,	૫૧) શેઠ ભગુભાઈ મોહનલાલ	,,
૧૦૧) પદ્મા તારાની પેઠી	મહુવા	૫૧) ,, આલુભાઈ છગનલાલ	,,
૧૦૦) જૈન સંઘ	કોટા	૫૧) શ્રીમતી ગંગાબેન ઝવેરી	,,
		૫૧) વિશ્વવલ્લભ અભિનંદન- સંમિત	ગિકાનેર

[૧૬૬]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૧૫]

૫૧) શેઠ પરસોત્તમદાસ કૂલચંદ મુંબઈ	૫૧) શેઠ હનરીમલજી દાનમલજી રાહિડા
૫૧) ,, વાડીલાલ સાંકળચંદ અમદાવાદ	૫૧) ,, બહાદુરમલજી અભય- શબજી કોચર પિકાનેર
૫૧) ,, ચિનુભાઈ ત્રિકમલાલ શ્રોફ ,,	૫૧) ,, રતનચંદ કરમચંદ અમદાવાદ
૫૧) ,, ગિરધરલાલ કાલિદાસ ,,	૫૧) ,, યુધાભાઈ વાડીલાલ ,,
૫૧) ,, સાંકળચંદ જીવણલાલ ,,	૫૧) સાગર જૈન લાયબ્રેરી અગાસી
૫૧) ,, વાડીલાલ કાલાભાઈ ,,	૫૧) શેઠ જિનદાસજી મગનદાસજી કોચર પિકાનેર
૫૧) ,, નાથાલાલ ગુલાબચંદ ,,	૫૧) ,, ઝાનચંદજી કોચર ,,
૫૧) ,, કૂલચંદ ભાઈચંદ ,,	૫૧) ,, લાલચંદજી કોઠારી ,,
૫૧) ,, ચમનલાલ હીરાલાલ ,,	૫૧) ,, કનૈયાલાલજી ગોવેન્જી ,,
૫૧) ,, જ્ઞાનાલાલ ત્રિકમલાલ ,,	૫૧) ,, હીરાલાલ સોભાચંદજી ,,
૫૧) ,, ચૂનીલાલ કેશવલાલ ,,	૫૧) ,, આણંદમલજી મંગલ- ચંદજી કોચર ,,
૫૧) ,, ઈશ્વરલાલ શિવલાલ ,,	૫૧) જૈન સંઘ ,,
૫૧) ,, ખેડીદાસ કેવળદાસ ,,	૫૧) પ્રો. એસ. એમ. શાહ અમદાવાદ
૫૧) ,, જીવણલાલ રણછોડદાસ ,,	૫૧) જૈન સંઘ કરાહ
૫૧) ,, કચરાભાઈ ચૂનીલાલ ,,	૫૧) શેઠ રામલાલજી ભંવર- લાલજી કોચર પિકાનેર
૫૧) ,, સોમચંદ જમનાદાસ ,,	૫૧) જૈન સંઘ સીનોર
૫૧) ,, મલીચંદ ગિરધરલાલ ,,	૫૦) ડેલાનો જૈન ઉપાશ્રય અમદાવાદ
૫૧) ,, કાલાભાઈ તારાચંદ ,,	૫૦) શેઠ હરગોવિંદાસ રામજી મુંબઈ
૫૧) ,, કાલાભાઈ સાંકળચંદ ,,	૫૦) જૈન સંઘ થરાદ
૫૧) ,, જોષ્ઠીતારામ ઉમેદરામ ,,	૫૦) ,, ,, લુધીયાના
૫૧) જૈન સંઘ થાણા	૫૦) શ્રીચંદ્રપ્રભ જૈન દેરાસર મુંબઈ
૫૧) શેઠ વેલજીભાઈ દેસરભાઈ ,,	૪૬) જૈન સંઘ કોઈ-ગાંઠ
૫૧) ,, અજિતભાઈ જ્યંતીલાલ અમદાવાદ	૪૫) જાની શેરી જૈન ઉપાશ્રય વડોદરા
૫૧) ,, કાંતિલાલ મંગળદાસ ,,	૪૫) આંબલી પેળ જૈન ઉપાશ્રય અમદાવાદ
૫૧) ,, કાંતિલાલ પોપટલાલ ,,	૪૪) શેઠ ભોગીલાલ ત્રિકમલાલ- સુતરિયા ,,
૫૧) ,, હરિલાલ રતનચંદ ,,	૪૪) શેઠ સકરચંદ મણિલાલ ,,
૫૧) ,, પૂંજભાઈ મોહનલાલ ,,	૪૪) ,, ચમનલાલ લાલભાઈ ,,
૫૧) ,, લાલભાઈ હીરાચંદ ,,	૪૪) ,, લાલભાઈ હીરાચંદ મુંબઈ
૫૧) ,, અમૃતલાલ ત્રિભોવનદાસ ,,	૪૪) ,, જ્યંતીલાલ મગનલાલ વઢવાણકેપ
૫૧) ,, જીવાભાઈ મગનલાલ ,,	૪૪) જૈન પાઠશાળા ખેરવા
૫૧) ,, જસવંતલાલ હાથીભાઈ ,,	૪૨) જૈન સંઘ દાદર
૫૧) ,, હીરાચંદ દેવેન્દ્રકુમાર ,,	
૫૧) ,, પુખરાજજી અચલદાસજી રાહિડા	
૫૧) ,, હરચંદજી ગુલાબચંદજી ,,	
૫૧) ,, ધરમચંદજી જોરાવમલજી ,,	
૫૧) ,, સરેમલજી જીમરાજજી ,,	

अंक ८] श्री जैनधर्म सत्यप्रकाशक समितिने छ वर्षनेो हिसाब [१६७

४०) जैन संध	सभौ	३१) जैन संध	महेसाखा
४०) शैठ भोगीबाल अमनबाल	अमदावाद	३०) ,, ,,	वेबलपुर
४०) जैन संध	मडुषा	३०) ,, ,,	तभतरठ
४०) गोयापर वीसा नीमा पंच	गोधरा	३०) जूना महाजनवाडा जैनपंच	अमदावाद
३८) शैठ मगनबाल इलीयंद	मुंअर्ध	२५) विजयदेवसरसंध	इभोर्ध
३६) जैन संध	याधुस्मा	२५) जैन संध	राधनपुर
३५) ,, ,,	सीपोर	२५) ,, ,,	अमलनेर
३५) लवारनी पोण जैन उपाश्रय	अमदावाद	२५) ,, ,,	पेटवाड
३५) जैन संध	जींजुवाडा	२५) काशीपुरा जैन संध	भोरसड
३५) शैठ भगुभाध रिभवयंद	वीसनगर	२५) केशुबियावाड जैन उपाश्रय	पाटणु
३३) ,, डालाभाध रतनयंद	अमदावाद	२५) जैन संध	भायन
३३) ,, महासुभबाल वीरयंद	गोधरा	२५) ,, ,,	खुन्नेर
३३) ,, चंडुबाल यीमनबाल	अमदावाद	२५) ,, ,,	वीसनगर
३३) ,, कतिबाल वीरयंद	,,	२५) ,, ,,	द्विमतनगर
३३) ,, भण्डिबाल वभवयंद	,,	२५) ,, ,,	वलसाड
३३) ,, परसोतमहास यीमनबाल	,,	२५) ,, ,,	सोलापुर
३३) ,, इंदयंद भगनबाल	,,	२५) ,, ,,	मायला डोट.
३३) ,, जेशिंगभाध हेमयंद	,,	२५) विजयदेवसरिसंध ज्ञानभांडार	मुंअर्ध
३३) ,, मोहनबाल लवणुबाल	वढवाणु डेरुप	२५) जैनसंध	उमेटा
३३) ,, भेरिस्टर	वढवाणु डेरुप	२५) देराणुडरी जैन उपाश्रय	गोधरा
३३) ,, छोटाबाल नरसीदास	,,	२५) शैठ गुलाबयंद भूखयंद	भंभात
३३) ,, चंअकबाल भगनबाल	,,	२५) वासुपूज्य जैन मंदिर	पूना
३३) ,, रतबाल भीभाभाध	मुंअर्ध	२२) शैठ केशवबाल वीरयंद	अमदावाद
३३) ,, श्रुतिबाल राययंद-	वढवाणु डेरुप	२२) ,, यीनुभाध जभवंतबाल	,,
		२२) ,, ध्विरदास भूखयंद	,,
३३) शैठ नगीनदास गरभदास	छाणुी	२२) ,, यभाभाध केशवबाल	,,
३३) ,, पूंजभाध दीपयंद	अमदावाद	२२) ,, प्रेमयंद यनीबाल लडा	,,
३३) ,, केशवबाल लल्लुभाध	,,	२२) ,, सोमयंद मंभणदास	,,
३३) ,, कविदास उभाभाध	,,	२२) ,, प्रतापभाध भीभाभाध	वीजपुर
३३) ,, श्रुतिबाल परसोतमहास	,,	२२) ,, चंडुबाल पोपटबाल	अमदावाद
३३) ,, स्वइपयंद रतनयंद	,,	२२) ,, पोपटबाल रनयंद	,,
३३) डो. रतबाल मोहनबाल	,,	२२) ,, सोभाभाध हीरायंद	,,
३३) शैठ तलसीभाध लदवणु वढवाणु डेरुप	वढवाणु डेरुप	२२) ,, अंभाबाल हीराबाल	वडोहरा
३३) ,, डालाभाध मलुकयंद	अमदावाद	२२) ,, रतबाल केशवबाल	अमदावाद
३२) ,, यमनबाल जेमयंद	वाव	२२) ,, वीसा ओशवाल जैन संध	भंभात
३१) ,, अंभाबाल पानायंदछनी	भंभात	२१) जैन संध	उदयपुर

૧૯૮]

શ્રી જૈન સંત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૧૫

૨૦) જૈન સંઘ	ઉમતા	૧૧) શેઠ કૃલચંદ ગુલાબચંદ	અમદાવાદ
૨૦) " "	પાદરા	૧૧) " કરતૂરભાઈ રમણલાલ	"
૨૦) " "	સાણુંદ	૧૧) જૈન સંઘ	ધાનેરા
૨૦) જૈન સંઘ	રામપુરા-લાંકાડા	૧૧) " ત્રિકમલાલ છોટાલાલ	અમદાવાદ
૨૦) " "	પાદરલી	૧૧) જૈન સંઘ	ખેરવા
૨૦) " "	પ્રાંતીજ	૧૧) શેઠ મગનલાલ ભાઈચંદ	અમદાવાદ
૧૫) શેઠ નવલમલજી ગણેશમલજીમૂથાજીધંપુર		૧૧) " કેશવલાલ ઉમેદચંદ	"
૧૫) જૈન સંઘ	આગલોડ	૧૧) " વાડીલાલ ઠંડરચંદ	"
૧૫) સામરમજી કમીટી	સાણુંદ	૧૧) " કેશવલાલ ચતુરદાસ	"
૧૫) જૈન સંઘ	નરસિંહપુર	૧૧) " જ્યંતીલાલ મોહનલાલ	"
૧૫) શેઠ રિખરચંદ મનસુખરામ	કડી	૧૧) " દોલતરામ કૃલમંદ	"
૧૫) જૈન મહાજન	સરદારપુર	૧૧) " ક્રાંતિલાલ મહાસુખરામ	"
૧૫) જૈન સંઘ	સણુદરી	૧૧) " વાડીલાલ મયાચંદ	"
૧૫) મહાવીર જૈન મંદિર	મુખઈ	૧૧) " અખાલાલ વરજીવનદાસ	"
૧૫) જૈન સંઘ	સીરપુર	૧૦) " ચંદુલાલ ડાલાભાઈ	"
૧૫) શેઠ મીઠાલાલ કસ્તાણુચંદ્રની પેઠી		૧૧) " વીરચંદ સાંકગચંદ	"
	કપડવંજ	૧૧) હરિપુરા જૈન સંઘ	સુરત
૧૫) શેઠ છોટાલાલ બીખાભાઈ	મુખઈ	૧૧) શેઠ સકરચંદ દલસુખરામ	અમદાવાદ
૧૫) પામચંદ મજી જૈન ઉપાશ્રય	અમદાવાદ	૧૧) " લક્ષ્મીચંદજી મુચંતી બિહાર-શરીફ	
૧૫) શેઠ કરમચંદ જૈન ચૌપદશાળા અધેરી		૧૧) જૈન સંઘ	માલેગામ
૧૫) અણુદેવિરિરાજ જૈન ઉપાશ્રય	ઈદોર	૧૧) શેઠ અમૃતલાલ મોહનલાલ	અમદાવાદ
૧૫) કંકુભાઈ જૈન ધર્મશાળા	પાલીતાણા	૧૧) " ખેમચંદજી નેમચંદજી	શાહિડા
૧૫) જૈન સાહિત્ય મંદિર	પાલીતાણા	૧૧) " સાકરચંદ ખુશાલચંદ	મુખઈ
૧૫) શેઠ ભોગીલાલ જગલદાસ	મહેસાણા	૧૧) " કરતૂરચંદ સાંકગચંદ	મુખઈ
૧૫) જૈન સંઘ	કેડિ	૧૧) જૈન સંઘ	ઈદોર
૧૫) " "	સામરમતી	૧૧) શેઠ મંગલદાસ બૂરાભાઈ	કપડવંજ
૧૧) શેઠ અચુભાઈ નચુભાઈ	અમદાવાદ	૧૧) " ક્રાંતિલાલ મોહનલાલ	અમદાવાદ
૧૧) " વિમળભાઈ જીમનલાલ	અમદાવાદ	૧૧) " મોકમચંદ પરસોત્તમદાસ	"
૧૧) " પરસોત્તમદાસ નાનચંદ	રાણપુર	૧૧) " જૈન સંઘ	લુણાવા
૧૧) " પૂંજલાલ ચૂનીલાલ	અમદાવાદ	૧૧) " આણુંદજી કસ્તાણુજી	ઈદોર
૧૧) " અમૃતલાલ લક્ષુભાઈ	"	૧૧) " ક્રાંતિલાલ મનસુખરામ મહેસાણા	
૧૧) " પોપટલાલ મોહનલાલ	"	૧૧) " આણુંદજી કસ્તાણુજી જોરાવરનગર	
૧૧) " લાલભાઈ ઉમેદચંદ લઠા	"	૧૧) " ટેકચંદ અમનલાલ	અમદાવાદ
૩૧) " કેશવલાલ ઘેલાભાઈ	"	૧૧) " દોલતરામ હંસરાજજી	"
૧૧) " મોતીલાલ મોહોલાલ	"	૧૧) " કરતૂરચંદ જોતમલ	"
૧૧) " લાલભાઈ જસિંગભાઈ	"	૧૧) " જીમનલાલ વનેચંદ	"
		૧૧) જૈન સંઘ	સાંકળા

અંક ૬] શ્રી જૈનધર્મ સત્યપ્રકાશક સમિતિનો ૭ વર્ષનો હિસાબ [૧૯૬

૧૧) જૈન લાયજેરી	થરા	૧૦) શાહપુર જૈન સંઘ	અમદાવાદ
૧૧) છાપરિયા શેરી જૈન ઉપાશ્રય	સુરત	૧૦) જૈન સંઘ	ખોદાણુ
૧૧) શેઠ ભાંખરીયા વ્યવસાય	મહેસાણા	૧૦) પ્રુજ્ઞાલ ભુવન જૈન ધર્મશાળા	પાલીતાણુ
૧૧) ,, બોગીલાલ સ્વરૂપચંદ	મહેસાણા	૧૦) વીશા શ્રીમાલી જૈન પંચ	ડબોઈ
૧૧) ,, રતિલાલ માણેકલાલ તેલી	અમદાવાદ	૧૦) જૈન સંઘ	મુરબાક
૧૧) ,, ઠાકોરલાલ જ્વેશિંગભાઈ	,,	૧૦) ,, ,,	લોહરા
૧૧) શ્રીમતી જસુબેન રમણુલાલ	,,	૧૦) ,, ,,	કોલવડા
૧૧) શેઠ ચમનલાલ વાડીલાલ	,,	૧૦) ,, ,,	આમોદ
૧૧) શ્રીમતી બનીબેન ધીરજલાલ શ્રોફ,	,,	૧૦) ,, ,,	અગાસી
૧૧) શેઠ રતિલાલ બીખાભાઈ	,,	૧૦) શાંતિનગર જૈન સંઘ	અમદાવાદ
૧૧) ,, મગનલાલ નરસિંહદાસ	,,	૧૦) જૈન સંઘ	કડી
૧૧) શ્રીમતી કમળાબેન નંદુભાઈ	,,	૧૦) ,, ,,	સાંગલી
૧૧) શેઠ લાલભાઈ અંબાલાલ	,,	૧૦) શાંતિનાથ જૈન પેઢી	ખીલીમોરા
૧૧) ,, સુધાકર મનસુખભાઈ	,,	૧૦) વેલ્લપુર જૈન સંઘ	ભરૂચ
૧૧) ,, લાલભાઈ બીખાભાઈ	,,	૧૦) અગવાડા પરગણા જૈન સંઘ	અગવાડા
૧૧) ,, કેશવલાલ વાડીલાલ	,,	૧૦) જૈન સંઘ	તળાબ
૧૧) જૈન સંઘ	બલોર	૧૦) શાંતિભુવન જૈન ઉપાશ્રય	ભમનગર
૧૧) ,, ,,	ખીબપુર	૧૦) નવાપરા જૈન સંઘ	સુરત
૧૧) શેઠ નગીનદાસ મગનલાલ	અમદાવાદ	૧૦) ધોલકચંદણ જાગેડ	મંદસોર
૧૧) જૈન સંઘ	પાચોરા	૧૦) જૈન સંઘ	ડબોઈ
૧૦) જૈન સંઘ	ભાબેર	૭) જૈન સંઘ	સાદડી
૧૦) ,, ,,	ચોટીલા	૬) ,, ,,	લાંધણુબ
૧૦) ,, ,,	કુબરપુર	૫) એક મુનિરાજના ઉપદેશથી	
૧૦) ,, ,,	થરા	૫) જૈન સંઘ	ડીંખાચૂડી
૧૦) જૈન ચેતાંબર સંઘ	વાવ	૫) શેઠ રાયચંદ ગુલાબચંદ	અચારી
૧૦) શેઠ ભાઈચંદ ત્રિભુવનદાસ	વડોદરા	૫) જૈન સંઘ	સોજત
૧૦) જૈન સંઘ	વળાદ	૫) ,, ,,	ખીમેલ
૧૦) ,, ,,	ડીસા	૫) શેઠ નાથાલાલ છોટાલાલ	કઠોર
૧૦) ,, ,,	ત્રંબીરા	૫) જૈન સંઘ	ચાણોદ
૧૦) ,, ,,	માણુસા	૫) શેઠ રતનચંદ જમચંદ	મુંબઈ
૧૦) ,, ,,	લીંચ	૫) ,, શાંતિલાલ ઓધવજી	,,
૧૦) ઉબમકંઈની ધર્મશાળા	પાલીતાણુ	૫) ,, ચંદુલાલની કુા.	,,
૧૦) જૈન સંઘ	દેણપ	૫) ,, જીવણચંદ નગીનચંદ	,,
૧૦) ,, ,,	ધોતા	૫) ,, નગીનદાસ કૂલચંદ	,,
૧૦) ,, ,,	રાજગઢ	૫) ,, છોટાલાલ લખમીચંદ	,,
૧૦) ,, ,,	ધાણેરાવ	૫) ,, હીરાચંદ રાયચંદ	,,

૨૦૦]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૧૫

૫) શેઠ વ્રજલાલ મગનલાલ મુ'બઈ	૨) શેઠ કેશવલાલ લલ્લુભાઈ મહેસાણા
૫) ,, ગિરધરલાલ જીવણલાલ ,,	૨) ,, માણેકલાલ પૂંજરામ ,,
૫) ,, હમરીમલ ગુલાબચંદ ,,	૨) ,, કાલિદાસ કચરાભાઈ ,,
૫) જૈન સંઘ સરિયદ	૨) ,, સાંકળચંદ દલછારામ ,,
૫) ,, ,, આતરૌલી	૨) ,, ચંપકલાલ પ્રભુદાસ ,,
૫) શ્રીનમિનાથ જૈન ઉપાશ્રય મુ'બઈ	૨) શેઠ રસિકલાલ લહેરચંદ મહેસાણા
૫) શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની પેઠી વીજાપુર	૨) ,, મોહનલાલ જગજીવનદાસ ,,
૫) શેઠ નવલચંદ ખીમચંદ મુ'બઈ	૨) ,, પૂનમચંદ કાનુમલ ,,
૫) ,, મૂળજીભાઈ જગજીવનદાસ ,,	૨) ,, મગનલાલ લીલાચંદ ,,
૫) ,, વૃદ્ધલાલ વમળશી ,,	૨) ,, ગોપાળદાસ નાગરદાસ ,,
૫) ,, માણેકલાલ કેવળદાસ ,,	૨) ,, ચૂનીલાલ મગનલાલ ,,
૫) ,, સોમચંદ ચૂનીલાલ ,,	૨) ,, નાથાલાલ મોહનલાલ ,,
૫) ,, કીર્તિલાલની કું. ,,	૨) ,, નાનુભાઈ મોકમચંદ ,,
૫) ,, કાલાભાઈ કાલિદાસ મહેસાણા	૨) ,, અ'બાલાલ સ્વરૂપચંદ ,,
૫) ,, ટોકરશી પ્રેમચંદ છડીયારા	૨) ,, નાથાલાલ કરસનદાસ ,,
૫) ,, જગનલાલ ડોસાભાઈ મહેસાણા	૨) ,, ચંદુલાલ ઘેલાભાઈ ,,
૫) જૈન સંઘ રઘિજા	૨) ,, ભોગીલાલ અમથાભાઈ ,,
૫) ,, ,, આકલાવ	૨) ,, જમનાદાસ પોપટલાલ ,,
૫) છોટાલાલ માણેકચંદ મુ'બઈ	૧) ,, કેશવલાલ અબેચંદ મુ'બઈ
૭) જૈન સંઘ ગામચુડા	
૨) ,, ,, સાલડી	
૨) શેઠ તેજરાજજી કરતુરચંદજી જમખંડી	

૧૬૫૪૩-૪-૦

કાર્યવાહક કમીટી

આ હિસાબી વર્ષો દરમ્યાન ૧ સ્વ. શેઠ પ્રતાપસિંહ મોહોલાલભાઈ, ૨ શેઠ સારાભાઈ જ્ઞેશિંગભાઈ કાળીદાસ (ખબનચી), ૩ શેઠ ઈશ્વરદાસ મૂળચંદ, ૪ શેઠ ભોગીલાલ ચૂનીલાલ, ૫ શેઠ નકરચંદ મગનલાલ, ૬ શેઠ જ્ઞેસિંગભાઈ ઉગરચંદ, ૭ શેઠ ચંદુલાલ જુલાખીદાસ અને ૮ જૈન સત્ય પ્રકાશના તંત્રી શેઠ ચીમનલાલ ગોકળદાસ શાહ—એ સફળરૂપે સમિતિની વ્યવસ્થાપક કમીટીના સભ્ય તરીકે જે કાર્ય કર્યું છે, તે માટે અમે તેમનો આભાર માનવાની આ તક લઈએ છીએ. —૦૫૦

ग्रंथ-स्वीकार

१. पटावली समुच्चयः पुरवणीकारः मुनि दर्शनविषयल (त्रिपुटी), संपादकः मुनि ज्ञानविषयल (त्रिपुटी). श्री चारित्र स्मारक ग्रंथभागा. प्राप्तिस्थान. शा. चंडूलाव लामुलाष्ठ परीष्, नागल भूषरनी पोण, अमदावाद. किंमतः रु. १-८-०

२. कर्म क्लिषोत्सोदी अने णीळं प्रवचनो : व्याख्याता. आचार्यदेव श्रीविषय- लक्ष्मणसुरीश्वरल महाराज, प्रकाशकः श्रीआत्मकमणलक्ष्मिसुरीश्वरल जैन ज्ञानमंदिर, दादर. किंमतः चार आना.

३. अमलु लगवान महावीरस्वामीजुं संक्षिप्त लवनचरित्रः व्याख्याताः मुनिराज श्रीकृतिविषयल महाराज, प्रकाशकः उपर मुज्य, किंमतः चार आना.

४. नूतन गडूंदी संग्रहः रचयिताः मुनिराज श्रीकृतिविषयल महाराज, प्रकाशकः उपर मुज्य : किंमतः चार आना.

५. लक्ष्मिस्त प्याला याने विविध वानगी : रचयिताः मुनिराज श्रीकृति- विषयल महाराज, प्रकाशकः उपर मुज्य : किंमतः चार आना.

६. शान्तिदूत भगवान् महावीरः (हिंदी) संग्रहकर्ता अने प्रकाशकः श्रीमहावीर जैन सभा, मांडवला, पिञ्जनगढ (मारवाड), अमृत्य.

७. अनेकान्त-रस-लहरी : (हिंदी) लेखकः श्रीलुभलकिशोर मुज्जतार (मुगवीर), प्रकाशकः वीर सेवा मंदिर, सरसात्रा. जि. सदारानपुर किंमतः चार आना.

८. क्षत्रियकुंडः लेखकः मुनि श्रीदर्शनविषयल (त्रिपुटी), संपादकः मुनि श्रीज्ञानविषयल, प्रकाशकः श्रीजैन प्राच्य विद्यालय, अमदावाद. किंमतः एक रुपिया.

Shri Jaina Satya Prakash. Regd. No, B. 3801 श्री जैन सत्य प्रकाश

दरैके वसाववा योग्य

श्री जैन सत्य प्रकाशना विशेषांक

(१) श्री महावीर निर्वाण विशेषांक

जयवान महावीरस्वामीना जवन संघंधी अनेक वेजोथी
समूह अंक : मूल्य ७ आना (टपालभरतीने अंक आना वधु).

(२) कुमांक १०० : विक्रम-विशेषांक

सम्राट विक्रमादित्य संघंधी ऐतिहासिक विनविन वेजोथी
समूह २४० पानानो इणदार सविन अंक : मूल्य दोड रुपिया.

श्री जैन सत्य प्रकाशना जे विशिष्ट अंक

[१] कुमांक ४३-जैनदर्शनमां भासादार डोवाना आशेपोना
जवाभ आपता वेजोथी समूह अंक : मूल्य चार आना.

[२] कुमांक ४५-क. स. श्री डेमवराचार्य मठना जवन संघंधी
अनेक वेजोथी समूह अंक : मूल्य त्रणु आना

काथी तथा पाठ कृष्णो

'श्री जैन सत्य प्रकाश'नी शीला, अमरा, आरमा, दशमा, अत्रियारमा,
आरमा, तेरमा तथा चौदमा वर्षनी कृष्णो तैवार छे.

मूल्य दरैकना मूल्य रुपिया

— वधु —

श्री जैनधर्म सत्य प्रकाशक समिति
जेशिगभाईनी वाडी, वीकांटा, अमदावाद.

मुद्रक : गोविंदलाल जयशीभाई शाह, श्री शांदा सुदण्डालय, पानडार नाडा, अमदावाद.

प्रकाशक : श्रीमनलाल गोकणदास शाह

जैनधर्म सत्य प्रकाशक समिति कार्यालय, जेशिगभाईनी वाडी, वीकांटा शह-अमदावाद.